

VILJEM TELL.

Spisal

Miroslav Schiller.

Poslovenil

France Cegnar.

V CELOVCU 1862.
Natisnil Janez Leon.

Lica.

Herman Gesler, cesarski
namestnik v Švicu in Uriju.
Verner, baron Atinghaus-
sen, praporšček.
Ulrik Rudene, njegov bra-
tranec.

Verner Staufaher,
Konrad Hun,
Ito Reding,
Ivan Nazidovec,
Juri Nadvornik,
Ulrik Kovač,
Jošt Selják,

kmetje iz Švica.

Valter Firšt,
Viljem Tell,
Reselman, župnik,
Peterman, cerkvenec,
Kuoni, pastir,
Verni, lovec,
Ruodi, ribič,

z Urnskega.

Arnold Melhtal,
Konrad Baumgarten,
Sarnski pristavnik,
Strut Vinkelrid,
Miklav Pečnik.
Burkhart z griča,
Arnold Seva,
Fajfar iz Lucerna.
Kuno, iz Grzave.
Ivan, ribarček.

z Untervaldna

Jože, pastir.
Gertruda, Staufaherjeva žena.
Hedviga, Tellova žena, Fir-
štova hči.
Bruneška Berta, bogata
nastopnica.

Armigarta,
Mehrtilda,
Elizabeta,
Hildegarda,

kmetice.

Valter, { Tellova sinova
Viljem, {

Frisart, { vojaka najemnika.
Lajtold, {

Rudolf Haras, Geslerjev
konjuh.

Ivan Paricida, vojvod
švabski.

Stisi, poljak.

Urnski Bik.

Cesarski sel.

Tlačanski valpet.

Kamnar, zidarji in tlačani.

Javni klicarji.

Usmiljeni bratje.

Geslerjevi in Landenber-
govi konjiki.

Mnogo kmetov, valdstat-
skih mož in žen.

Prvo djanje.

Prvi prizor.

Visoka kamnena stena firvaldstatskega jezera,
Švicu nasproti.

Jezerski zalív, blizo brega kočá. Ribárček se vozi v čolnu.
Unstran jezera zelena senožet, vasi in švicarski dvori v solnčnem blesku. Na levi v oblake zavite gore, na desni daleč zadej snežniki. Še preden se vzdigne zagrinjalo, čuje se pastirsko petje in zvonjenje čednih zvoncev, ki trpi še pri odprtem prizoru nekoliko časa.

Ribárček (poje v čolnu).

Smehljá se jezéra kopel vabljíva,
Mladenič na bregu v spanji počíva ;

Začuje zvonjenje,
Brenkljanje sladkó,
Ko angelske strune
V raji ljubó.

In ko se v presladkem veselji zbudí,
Srebrna mu prsi vodica škropí.

Doní iz globíne :
Ti, deček, si moj !

Spijočega vzamem
V globine seboj.

Pastir (poje na planini.)

Obvari vas Bog,
O solnčne višave!
Mora v nižave
Na zimo pastir.

Z dolín na višave, z višav v dolino;
Kukavica skliče nas na planino,
Ko zemljo odel bo mili rožni cvet
In pomlad zbudila studence spet.

Obvari vas Bog,
O solnčne višave!
Mora v nižave
Na zimo pastir.

Planinski lovec.

(prikaže se nasproti na visoki skali).

Višave grmijo in brv se šibí,
Al lovca ni groza strmečih čerí;

On smelo koraka
V ledene goré,
Kjer zemlja za pomlad,
Za brstje ne vé;

Ozira se pod-se v megleno morjé,
Al krajev ne loči, kjer mesta stojé.

Skoz predrte oblake
 Mu svet se blešči,
 Globoko pod nogo
 Polje zelení.

(Pokrajina se premení; z gor se čuje zamolklo grmenje, sence
 in oblaki se podé čez pokrajino.)

Ribič Ruodi stopi iz koč; lovec Verni s pečine; pastir
 Kuoni pristopi s kablico na roci, deček Jože za njim,

Ruodi.

Le urno, Ivan! Brzo čoln priveži.
 Vihár se žene sem, grmijo gore,
 Na Babjem zobu je že zástava,
 In mrzel veter piše iz preduha;
 Nevihta huda vstane zdaj in zdaj.

Kuoni.

Dež bo, brodnik. Lohnijo moje ovce;
 Varh mojej čedi, Grivec, zemljo koplje.

Verni.

Iz vode ribe skačejo in liska
 Potaplja se. K nevihti se pripravlja.

Kuoni (dečku).

Glej, Jožek! al se čeda ni zgubila?

J o ž e.

Rujavka ne, poznam jo po zvonjenji.

K u o n i.

Tedaj se ni, najdelj zahaja ona.

R u o d i.

Lepó pojéjo vaši zvonci, planšar.

V e r n i.

In lepo čedo imate — Je vaša?

K u o n i.

Ne, tako bogat nisem. Atinghausen
Vlastnik je njeni, jaz njegov pastir.

R u o d i.

Trak pisani rujavki prístova.

K u o n i.

Ko bi ga vzel jej, pašo popustí,
Ker dobro vé, da čedi je vodnica.

R u o d i.

Nespametnik, živina je brez uma.

V e r n i.

Ne trdim tega. Um imá tud ona:
To dobro vemo mi planinski lovci.
Ko je na paši truma, divjih koz,
Stojí pred njó na straži stražarica,
Uhó nastavlja, glasno zabrlizga,
Ko bliža lovec se.

Ruodi (pastirju).

Ženete zdaj

Domú?

Kuoni.

Planina je popasena.

Verni.

Potujte z Bogom, planšar!

Kuoni.

Tudi vi:

Nevarna dostikrat je vaša pot.

Ruodi.

Lej, tu sem teče grozno spehan mož.

Verni.

Poznam ga, Baumgart je iz Alcelna,

Konrad Baumgarten. (ves spehan priteče.)
Brodnik, za voljo božjo, dajte čoln!

Ruodi.

Kaj taka naglica?

Baumgarten.

Odvéžite!

Rešite smrti, prepeljite me!

Kuoni.

Rojak, pa kaj vam je?

Verni.

Kdo vas proganja?

Baumgarten (ribču).

Hitíte, urno, že so za petami !
 Lové glavarjevi me konjiki,
 Po meni je, ak me doidejo.

Ruodi.

Zakaj pa jezdici lovijo vas?

Baumgarten.

Rešite me, potem uže povem.

Verni.

Krvavi ste, kaj se je pripetilo?

Baumgarten.

Cesarski gradnik, ki imel je Rosberg —

Kuoni.

Kdo? Volfenšisen! Al vas on loví?

Baumgarten.

Ni strah me tega, tega sem ubil.

Vsi (ostrmé).

Bog vam odpusti greh! Kaj ste storili?

Baumgarten.

Kar storil bi na mojem mestu vsaki,
 Kdor ima še svobodo in poštenje;
 Pravico hišno rabil, kaznoval sem
 Skrunítelja častí in svoje žene.

Kuoni.

Al skrunil gradnik je poštenje vaše?

Baumgarten.

Ubrnil Bog je in sekira moja,
Da poželenja zlobnega ni spolnil.

Verni.

Sekiro ste razklali mu črepinjo ?

Kuoni.

Povejte nam od kraja vse, ni sile,
Ker čolna še brodnik odvezal ni.

Baumgarten.

Drvaril v gozdu sem, kar naglo v smrti
Britkosti moja žena v gozd priteče :
„Cesarski gradnik v hišo je prišel,
„Veleval mi, naj mu pripravim kopel,
„V nesramno djanje silil me potem,
„Ušla sem mu in k tebi pribežala.“
In jaz letim nemudoma domú,
Ter mu sekiro blagoslovim kopel.

Verni.

Prav tako, kdo bi to vam oponašal.

Kuoni.

Trinog ima zaslužen plačilo!
Že davno je dozorel v hudobii.

Baumgarten.

Umor se je razglasil; iščejo me —
Ko govorimo — Bog — poteka čas —

(Zrčelo je grmeti.)

Kuoni.

Brodník, prepelji vrlega možá.

Ruodi.

Ne morem. Bliža strašen se vihar.
Počakajte, da mine.

Baumgarten.

Bog pomagaj!
Odlašanje me trešči v smrt gotovo —

Kuoni (ribču).

Za veslo z Bogom primi. Bližnjemu
Pomagati dolžnost je sveta. Danes
Mu ti pomagaš, jutri on ti bo.

(Bučanje in grmenje.

Ruodi.

Vihar je vstal, valovi se tepó;
Valov in vihre zmagati ne morem.

Baumgarten (objame mu kolena).
Pomagaj Bog vam tako, ko vi meni —

Verni.

Za glavo gre; usmiljeni bodite!

Kuoni.

Otroke, ženo ima vrli mož!

(Treska.)

Ruodi.

Življenje tudi meni drago je,
Jaz tudi imam deco, imam ženo.

Poglejte, kako jezero divjá,
 Vrtince dela, v globočini vre.
 — Iz srca rad prepeljal bi možá;
 Mogoče ni, to vidite sami.

Baumgarten (še klečí).
 Tedaj tak blizo brega rešnega
 V roké sovražnikove moram pasti!
 — Tam-le je breg! z očesom gledam ga,
 Razlega se jezikov glas do njega,
 In čoln je tu, da me prepelje tje,
 Pa brez pomoči serce mi upada!

Kuoni.
 Kdo-li tu sem gre?
 Verni.
 Tell iz Birglena.

Tell (z lokom).
 Kdo je ta mož, ki tu pomoči prosi?

Kuoni:
 Z Alcelna je domá; poštenje svoje
 Je branil in umoril Volfenšisna,
 Cesarjevega gradnika v Rosbergu —
 Lové glavarjevi ga konjiki,
 Uže so za njegovimi petami.
 Brodnika prosi, da bi ga prepeljal,
 Al ta se brani, ker vihar divjá.

Ruodi.

Tell dobro veslo in vihar pozna,
Naj on pové vam, ali je mogoče.

(Hudo treska, jezero zašumi.)

Da bi se drznol v to peklensko žrelo?
Kdor ima pamet, ne bi tega storil.

Tell.

Poslednji je sam sebi vrli mož;
V Bogá zaupaj, reši stiskanca.

Ruodi.

Na varnem kraji svetuje se lahko.
Tu-le je čoln, tam jezero! Poskusi!

Tell.

Usmiliti se more jezero,
Trinog ne! Skusi!

Pastirji in lovci.

Reši! reši! reši!

Ruodi.

In ko bi bil moj brat al moje dete,
Ne morem; dansi Simon je in Juda,
Divjá jezéro in darú zahteva.

Tell.

Z besedo prazno nič se ne opravi;
Poteka čas, pomagati se mora!
Brodnik, al hočeš, ali nečeš?

Ruodi.

Nečem!

Tell.

V imenu božjem! Daj pa meni čoln,
Pa jaz nekaj svojo moč poskusim!

Kuoni.

A, vrli Tell!

Verni.

To lovcu pristova!

Baumgarten.

Vi ste rešitelj moj, moj angel, Tell!

Tell. .

Iz rok namestnikovih vas otmem!
Iz vihre mora Bog pomagati,
Mileja, nego od cloveka, je
Od Boga smrt!

(Pastirju.)

Rojak, vi tolažite

Mi ženo, ak zadene me nesreča.

Pomoči moram mu, drugače ni.

(Skoči v čoln.)

Kuoni (ribču).

Res korenjak ste! Kar si upa Tell,

Le-tega niste vi si upali?

Ruodi.

Ne meri s Tellom bolji se brodnik,
Dveh Tellov naše gore nemajo.

Verni (stopi na skalo).
 Odriva! Vozi srečno, vrli mož!
 Lej, kako čoln valovi zibljejo!

Kuoni (na bregu).
 Valovi čezinj pluskajo. Ne vidim
 Ga več. — Lej, spet se je prikazal. Z močno
 Rokó razjarjene valove reže.

Jože.
 Namestnikovo konjstvo dirja sem.

Kuoni.
 Za Boga, da! Pomoč je bila silna.

Landenbergovi konjiki.

Prvi konjik.
 Kje je morivec, ktereга ste skrili?

Drugi.
 Tu sem je šel, zastonj ga skrivate.

Kuoni in Ruodi.
 Kaj hočete?

Prvi konjik (zapazi čoln).
 A, kaj je to? Za vraga!

Verni (zgoraj).
 Al dirjate za unim, ki je v čolnu?
 Za njim! Če urni ste, ga vjamete.

Drugi.

Prokleti tat! Ušel je!

Prvi (pastirju in ribču).

Pomagala

Sta k begu mu. To nam poplačata, —

Aló na čedo! Zapalíte kočó!

(Zdirjajo.)

Jože (letí za njimi).

Joj, moja jagujeta!

Kuoni (tudi teče).

Joj, moja čeda!

Verni.

Trinogi!

Ruodi (vije roké).

O pravica sveta! Kdaj

Rešitelj pride vbogi tej deželi?

(Odide.)

Drugi prizor.

V švicarskem Kamniku, pod lipo pred Staufaherjevo hišo, na velikej cesti poleg mesta.

Verner Staufaher, Fajfar iz Lucerna
nastopita v pogovoru.

Fajfar.

**Gospod Staufaher, kakor vam sem rekel,
Nikar ne prisežite Avstrii,**

Ogníte se, če vam je le mogoče,
 Držite se države, ko do zdaj,
 Naj Bog vas brani v starej svobodi!
 (Prisrčno mu stisne roko in hoče iti.)

Staufaher.

Počakajte, da pride moja žena.
 Vi ste mi v Švicu gost, jaz vam v Lucernu.

Fajfar.

Ne morem se muditi. Še danes
 V Grzavi moram biti. Stanovitno
 Prenášajte oholost, odrtijo
 Trinožjih poglavarjev! Čas je težek,
 Al naglo se utegne promeniti,
 Drug cesar na prestol utegne sesti.
 Če pridete pod Avstrijo, ste njeni
 Na vedno.

(Odide. Staufaher sede otožen na klop pod lipo. K njemu
 pride njegova žena, Gertruda, obrne se k njemu ter ga
 nekaj časa molčé gleda.)

Gertruda.

Tako resen, ljubi mož!

Že mnogo dni molčé te opazujem,
 Otožnost temna oblačí ti čelo.
 In tiha skrb na srcu ti leží.
 Skrbí zaupaj meni, zvestej ženi,
 Da bodem jih nosila s taboj vred.

(Molčé ji Staufaher v roko seže.)

Povej mi, kaj na srcu ti leži,
 Tvoj trud imá nebeški blagoslov,
 Napolnjene so hrambe, čili konji,
 Govéda z gor so prišla mukajoča,
 Prostorne zimske hleve napolnila.
 — Bogata in prijazna tvoja hiša
 Stojí na močnih brunih ko grajščina
 V prelepem stiku, vezi ino meri;
 Skoz okna sije mila va-njo luč,
 Namalani po njej so stari grbi,
 Napisani po stenah modri zreki,
 Ki jih popotnik mim gredé prebira,
 Srcé in dušo ž njimi bogatí.

Staufaher.

Res terdna bruna naše hiše so,
 Al Bog moj — stalo ziblje se pod njimi.

Gertruda.

Preljubi mož, povedi mi, kaj misliš?

Staufaher.

Pod lipo tu sedél sem uni dan
 In veselil se mile svoje sreče.
 In glej, prijezdil je iz Kiznahta
 Deželni poglavar z obilnim spremstvom.
 Pred hišo je postál, ter se jej čudil;
 Jaz vstal sem naglo, in ponižno, kakor
 Spodobno je, približal se gospodu,
 Ki cesar nam ga dal je za sodnika.

Čigava je ta hiša? me je prašal
 Z naklepom zlobnim, ker je dobro vedel.
 S premislikom sem brzo odgovoril:
 Ta hiša je cesarjeva in vaša,
 In meni dana je v najem. In on:
 „Namesti cara vladam jaz v deželi
 „In nečem, da bi stavil hiše kmet
 „Po svojej trmi, živel svobodno
 „In ko gospod tej zemlji gospodaril:
 „Predrznem se, da vam ubranim to.“
 Izrekši to, odjezdil je srdit,
 Ostal sem in potr t in žalosten
 Premišljeval, kar je zločin govoril.

Gertruda.

Premili moj gospod, zakonski mož!
 Dopusti svobodno, odkritosrčno
 Besedo, katero govori ti žena,
 Ker hči je plemenitega Iberga,
 Možá, ki je imel obilo skušenj.
 Za preslico smo hčere volno prele
 V večerih dolzih, ko so pri očetu
 Zbiráli se deželni starašine,
 Prebirali listine stare prešnjih
 Cesarjev, modre svete si dajali,
 Deželni blagor skrbno vtrjevali.
 Pomljivo sem jih takrat poslušala,
 Zapómnila si marsiktero modro
 Besedo, kako misli umni mož

In kaj želi pobožni. Kar sem čula,
 Zvestó sem ohranila v srcu svojem.
 Poslušaj toraj, pazi na le-to!
 Ker davno znam že, kaj ti srce stiska.
 — Namestnik te sovraži, rad bi te
 V nesrečo palnol, ker si mu zadržek,
 Da Švicar novej knežjej hiši neče
 Priseči, ampak da drži se zvesto
 Države, ko častitljivi prededje. —
 Ni tako, ljubi mož? Ni to resnica?

Staufaher.

Takó je. Gesler me zato sovraži.

Gertruda.

Zavída te, ker sreča te miluje,
 Ker si svoboden na svobodnem domu —
 Saj on ga nema. Od cesarja in
 Od svojih dedov hišo si prejél.
 Tedaj ponašati se moreš ž njo,
 Ko z deželámi se vladar ponaša.
 Nad saboj nemaš družega gospoda,
 Razun najvikšega krščanske zemlje —
 Le svoje hiše mlaji sin je on;
 Nič nema, razun plašča viteškega,
 Zato z očesom zavidljivim gleda
 Trinog na srečo vrlega možá,
 Že davno na-te se zarotil je.
 Zdaj trdno še stojíš. Al čakal boš,

Da svoj namen doseže hudodelec?
Previdni v suši zida jez.

Staufaher.

Kaj morem?

Gertruda (bliže stopi).

Poslušaj mene! Znadeš, kako v Švicu
Pošteni vsi možjé srdijo se
Na' poglavarja, skopega trinoga.
Ne dvomi, da so siti tudi ondi
Na untrvaldskej i na urnskej zemlji
Nesramnih sil in jarma težkega.
Nesramno, kakor Gesler tukaj, vede
Se Landenberger unstran jezera. —
Vsak čoln, ki priveslá od onih krajev,
Oznanja sile in nesreče nove,
Ki jih valé na ljudstvo poglavarji.
Zato bi bilo prav, da bi na tihem
Možjé pošteni pomenili se,
Kakó bi z rame težki jarem stresli:
Jaz menim, da vas Bog ne zapustí,
Da milo na pravico se ozrè. —
Povedi, nemaš v Uriju prijatla,
Ki smeš skrivnosti razodeti mu?

Staufaher.

Možakov vrlih mnogo tam poznajem,
Veljavnih, jako čislanih gospodov,
Jaz njim in oni meni upajo.

(Vstane.)

O žena, kak vihar nevarnih misel
 Budiš mi v tistih mojih prsih! Moje
 Skrivnosti v svetlem zrcalu mi kažeš,
 Z besedo gladko drzno mi oznanjaš,
 Kar strah in groza me je misliti.
 — Al si premislila, kar govoriš?
 Žvenkèt krvavega orožja kličeš
 In divjo svado v mirno to dolino —
 Kakó bi mogli mi, pastirji revni,
 Skušati v boji se z vladarji zemlje?
 Priložnosti ugodne čakajo,
 Da pošljejo v sirotno to deželo
 Divjaških rojev silovite vojske,
 Izgovorom pravične kazni nam
 Zatarejo svobodo in pravico.

Gertruda.

Možjé ste tudi vi in vajeni
 Sekire, Bog pogumnemu pomaga!

Staufaher.

O žena! Vojska je krvava šiba;
 Pastirja tepe in mu čedo kolje.

Gertruda.

Trpeti moramo, kar pošlje Bog;
 Sramote ne trpí ponosno srce.

Staufaher.

Vesela naše nove hiše si,
 Požgè jo plamen grozovite vojske.

Gertruda.

Ko bi menila, da je moje srce
Privezano na časno blago, vrgla
Bi sama va-njo žarno plamenico.

Staufaher.

Ti se zanašáš na človeštvo! Vojska
Ne prizanaša detetu v zibeli.

Gertruda.

Nedolžnost ima angela v nebesih!
— Oziraj se naprej, i ne nazaj!

Staufaher.

Junak pogumno v boji smrt objame:
Premisli, kaka bo osoda vaša!

Gertruda.

Volitev zadnjo ima tudi stvar
Najslabša; z mosta skok me osvobodi.

Staufaher (objame jo).

Kdor ženo tako na srcé pritiska,
Veselo sme za dom se bojevati,
Ter se nobene vojske ne bojí —
Sedaj nemudoma na Urnsko pojdem.
Prijatelj mi je ondi Valter Firšt,
Ki misli tako, kakor mislim jaz.
Tam biva tudi vrli Atinghausen,
Praporšček, plemenitega rodú,
Ki ljubi dom, poštuje stare nrave.

Pogovorim se ž njima, kako bi
 Sovražnikov znebili se deželnih. —
 Obvari Bog te! Dokler se ne vrnem,
 Ti umno gospodari v mojej hiši.
 Daruj obilo romarju, ki hodi
 Na božja pota, in pobožnemu
 Menihu, ki za samostan pobira.
 Staufaherjeva hiša se ne skriva,
 Stojí na cesti vélikej dom gosten
 Popotnikom, ki hodijo tod mimo.
 Ko odhajata, pristopita Viljem Tell in Baumgarten.
 Tell (Baumgartnu).

Zdaj treba vam ni več pomoči moje,
 Stopite v uno hišo, tam prebiva
 Staufaher, oče stiskanej siroti.
 — Lej, sam je tu. — Le z mano pojdite!
 (Bližata se; obzorišče se promeni.)

Tretji prizor.

Javni trg poleg Altorfa.

Zadej na homči zidajo trdnjavo, ktere uže toliko stoji, da se
 vidi, kaj bode. Zadnja stran je dodelana, sprednjo ravno
 zidajo; še stojé, odri, po kterih delavci gori in doli hodijo;
 krovce streho dela. Vse je marljivo.

Tlačanski valpet. Kamnar. Zidarji in
 malovárji.

Valpet (priganja delavce s palico).

Lenuhi, urno! Kamnja, apna, klaka!
 Da videl poglavar deželni delo

Dovršeno, ko pride na ogled.

Ne lazite ko polži čez prelaz!

(Dvenia malovarjema.)

Kakó sta naložila? Brž, lenuha,

Še enkrat toliko! Le urno, urno!

Prvi zidar.

To je preveč, da kamnje moramo

Za ječo svojo in brzdavnico

Voziti!

Valpet.

Kaj mrmrate zopet? Leno

To ljudstvo ni za nič na ljubem svetu,

Na pašnikih le krave molzti zna

In lajnati po gorah sem ter tje.

S t a r e c (sede).

Nič več ne morem.

Valpet (trese ga).

He, na delo starec!

Prvi zidar.

Al nemate usmiljenja, da starca,

Ki obnemogel je, priganjate

Na trdo tlako?

Kamnar in zidarji.

To v nebó upije!

Valpet.

Skrbite za-se! To je posel moj.

Drugi zidar.

Kakó poreče se trdnjavi, ki
Jo zidamo?

Valpet.

Urnska brzdavnica;
Pod njenim jarmom bodo vas brzdali.

Zidarji.

Brzdavnica!

Valpet.

Zakaj se rogate?

Drugi zidar.

Sto hišico brzdali boste Urnsko?

Prvi zidar.

Bi vedel, koliko takovih krtin
Na kup bi morali nanositi,
Da gora zrasede, kakoršna najmanja
Na Urnskem!

(Valpet odide v zadnjo stran.)

Kamnar.

Kladivo v jezéro vržem,
Ki rabilo mi je pri kletem delu!

Tell in Staufaher pristopita.

Staufaher.

Da sem ta dan ućakal, da to gledam!

Tell.

Ni dobro biti tu. Stran pojdiva.

Staufaher.

Je-li to urnska svobodna deŹela?

Kamnar.

Da videli pod stolpi bi kletí!
Gorjé mu, kdor v té pride, petelina
Ne bode ćul!

Staufaher.

Moj Bog!

Kamnar.

Poglejte bokov
In stebrov tu, teh večnost ne podere!

Tell.

Kar roka je zidala, roka stare.

(KaŹe na gore.)

Svoboden dom postavil nam je Bog.

Ćuje se bobnanje; ljudje prinesejo klobuk na drogu; klicar
gre za njimi, za klicarjem se hrupno gnetejo Źenske in
otroci.

Prvi zidar.

Kaj bobnanje pomenja? Poslušajte!

Kamnar.

Ko pustni trapi! Kaj počnó s klobukom?

Klicar.

V cesarjevem imenu! Poslušajte!

Zidarji.

Molčíte! poslušajte, poslušajte!

Klicar.

Ozrite se, Urnjani, na klobuk!
Postavi na visocem drogu se
V Altorfu, v sredi na občinskem trgu,
In to je volja poglavarjeva:
Da se klobuk častí, ko sam glavar,
Vsakdo se ima pokloniti mu
In se odkriti. Tako cesar zve,
Kdo mu pokoren je in kdo mu ni.
Kdor bi pregrešil se na ta ukaz,
Zapade kralju z glavo in imetjem.

(Glasno se roga ljudstvo, boben spet zabobna; klicar in spremstvo mimo ide.)

Prvi zidar.

Kaj spet izmislil poglavar si je!
Kar svet stoji, se ni zgodilo še
Kaj tacega! Mi bi klobuk častili?

Kamnar.

Mi pred klobukom bi poklékali!
Al so igrača resni mu ljudje?

Prvi zidar.

Ko bi že carska krona bila! Ali
Tak je klobuk avstrijski, videl sem
Viseti nad prestolom tacega.

Kamnar.

O ti klobuk avstrijski! Pazimo, zanka
Je to, da izdadó nas Avstrii!

Zidarji.

Pošteni mož sramote ne prebije.

Kamnar.

Stopimo k drugim, posvetujmo se.
(Odidejo v zadnjo stran).

Tell (Staufaherju.)

Sedaj sem vam povedal. Z Bogom, Verner!

Staufaher.

Kam se mudí vam? Ostanite malo.

Tell.

Očeta treba mojej hiši. Z Bogom!

Staufaher.

Izlil bi svoje srce v prsi vaše.

Tell.

Beseda težkega srcá ne zljajša.

Staufaher.

Al mogla bi za delo vneti nas.

Tell.

Zdaj delo je edino — potrpljenje,
Molk.

Staufaher.

Težki jarem bi molčé nosili?

Tell.

Vladarji nagli kratko vladajo.
— Ko pripodí se viher iz preduhov,
Svetila vgašajo, brodovi naglo
Zavetja iščejo, mogočna vihra
Drvi se dalje brez sledú in kvara.
Vsak sebi tiho naj domá živi;
Mir mirnega objemlje.

Staufaher.

Ménite?

Tell.

Če je ne dražiš, kača te ne piči,
Utrudijo poslednjič se sami,
Ko bodo videli deželo mirno.

Staufaher.

Če smo edini, moremo veliko.

Tell.

V potopu samec laže si pomaga.

Staufaher.

Nemarno bi zavrgli občno reč ?

Tell.

Le na-se sme zanašati se človek.

Staufaher.

Slabotne jači in krepí edinost.

Tell.

Krepotni mož je najmočnejši sam.

Staufaher.

Tedaj ne boste bramba domovini,
Ko v sili vstane, zgrabi za orožje?

Tell (seže mu v roko).

Zgubljeno ovco reši Tell iz brezdna,
Kakó zapustil bi prijatle svoje!
Sami, brez mene posvetujte se,
Prenagel sem, za svèt ni bitje moje;
Če k djanju mene potrebujete,
Ne ognem se, storim dolžnosti svoje.

{Odideta, vsaki na svojo stran. Pod odri nagloma hrup vstane.

Kamnar (letí pod oder).

Kaj je, kaj ?

Prvi zidar (priletí in vpije).

Krovec je raz streho pal.

Berta priskoči. Spremstvo.

Berta.

Je mrtev? Hitro, hitro pomagajte!
Otmite reveža, tu nate zlata —
(Vrže lišp med ljudstvo.)

Kamnar.

O strani zlatom — Vse bi radi zlatom
Kupili. Ker očeta od otrok
In moža ste odtrgali od žene,
Svét v revo in nadlogo zakopali,
To radi zdaj bi zlatom poplašali —
Ko vas ni bilo, smo živeli srečno,
Nadloga in obup sta z vami prišla.

Berta (valpetu, ki se vrne).

Živí?

(Valpet odmaje z glavo.)

Nesrečni grad, zidala te
Je kletev, kletev bo osoda tvoja;
(Odide.)

Četrty prizor.

Valter Firštova hiša.

Valter Firšt in Arnold Melhtal pristopita, vsaki od svoje strani.

Melhtal.

Gospod moj, Valter Firšt —

Valter Firšt.

Ne dalje, Melhtal !

Da naji ne zapazijo. Povsod
Skrivaj potikajo se ogleduhi.

Melhtal.

Al imate novice z Untervaldna?
Kaj dela tam moj oče? Po jetniški
Ne morem tukaj zanaprej živeti.
Kakó se tako hudo sem pregrešil,
Da skrivam tukaj ko morivec se?
Po prstih s šibo paglavca sem krenol,
Ker hotel mi na poglavarjevi
Ukaz je lepa vola spreči, ji
Odgneti sabo.

Valter Firšt.

Bili ste prenagli.

Poslal je njega poglavar, gospod
Deželi našej. Kazni ste zapali,

Ker ste grešili, ste imeli kazni
Udati se, naj bo še tako ostra.

Melhtal.

Al mogel sem poslušati prešerne
Besede : „Ako ljub je kruh rataju,
„Naj sebe vprega, sam naj vlačí plug!“
Bolelo me je v dušo, ko mi spregal
Je s pluga lepa vola paglavec ;
Mukala, bôla sta z rogovoma,
Ko bila zlo krivico bi čutila ;
Popala jeza me pravična je,
Spozabil se, pretepel sem poslanca.

Valter Firšt.

Možjé brzdamo težko lastna srca,
O kako bi brzdala se mladost !

Melhtal.

Le za očeta me skrbí — Postrežbe
Mu treba, ali sina ni domá.
Sovraži ga namestnik, ker je vedno
Govoril za pravico in svobodo.
Mučili bodo starega možá,
In da bi branil ga, nikogar nema.
— Naj bo, kar hoče, k njemu se povrnem.

Valter Firšt.

Počákajte in potrpite malo,
Da kdo prinese poročila — Nekdo

Na vrata trka — Skrijte se! — Morda
Poslanec kak je' poglavarjev. Varno
Pred Landenbergarjem na Urnskem niste,
Trinogi so podali si roké.

Melhtal.

Učé nas, kako naj ravnamo mi.

Valter Firšt.

Pokličem vas pozneje. Odstopíte!

(Melhtal odide.)

Ne smem povedati ubožcu, kar
Se mi dozdeva — Kdo trka? Kadar
Odpró se vrata, se bojim nesreče.
Izdaja, sum posluša na vseh ogljih;
Poslanci sile vrivajo se v hiše,
Potreba skoro je, da bi imeli
Ključavnice na vratih in zapahe.

{Odprè vrata, zavzame in umakne se. Verner Stauffaher
pristopi.)

Kogá tu vidim? Vernerja? Za Boga!
Predrag, ljub gošt! — Ni stopil v hišo mojo
Še bolji mož. Bog sprimi vas! Zakaj
Ste prišli sem? Kaj iščete na Urnskem?

Stauffaher.

Nekdanjih časov, Švicarske svobode.

Valter Firšt.

To sabo ste prinesli. Tako dobro
Mi je pri srcu, tako gorko, ker

Vas vidim. Sédite, predragi Verner !
 Je zdrava ljubeznjiva žena vaša,
 Razumna hči premodrega Iberga ?
 Popotnici, ki hodijo iz nemških
 V dežele laške skoz dolino vašo,
 Ne morejo prehvaliti prijazne
 In gostoljubne vaše hiše. — Kako,
 Al prišli ste naravnost od Pečí ?
 Al niste se nikjer ozrli v stran,
 Predèn stopili v mojo hišo ste ?

Staufaher (séde).

O pač da ! videl čudno novo sem
 Zidanje, ki me nič ne veseli.

Valter Firšt.

Prijatelj dragi ! koj na prvi pogled !

Staufaher.

Kaj tacega na Urnskem ni še bilo, —
 Trdnjave bilo ni, odkar svét pomni,
 Le samo grob je bil objet z nasipom.

Valter Firšt.

To je svobodi grob ! Zadeli ste.

Staufaher.

Da brez ovinkov vam povém, ni prazna
 Me radovednost pripeljala sem ;
 Leží mi skrb na srcu. Videl sem

Gorjé domá, gorjé nahajam tu..
 Zares, prebiti ni trinoštva več
 In sile konca ni in kraja ne.
 Od nekdej Švicar bil je svoboden,
 Navajeni smo dobrega vladarstva.
 Kaj tacega se nikdar ni godilo,
 Kar pase naša čeda se po gorah.

Valter Firšt.

Da, brez primere je vladarstvo to !
 Še plemeniti, stari Atinghausen,
 Ki videl in poznal je stari svét,
 Je rekel, da té sile ni prebiti.

Staufaher.

Tud unstran gozda hudo se godí,
 Skrvjó se vrača zloba. — Volfenšisen,
 Ki bil poveljnik je na Rosbergu,
 Polaknol se je prepovedanega
 Sadú, v prešeštvo hotel zapeljati
 Baumgartnovu je ženo iz Alcelna ;
 Sekiro mu razklal je mož srditi
 Črepinjó.

Valter Firšt.

Božja sodba je pravična !
 — Baumgarten, rekli ste ? Pravičen mož !
 Je-li pobegnol in zavetje našel ?

Staufaher.

Čez jezero ga zet je vaš prepeljal,
Jaz vzel sem k sebi ga in varno skril.
— Še groznejšo dogodbo razodel
Mi je, ki v Sarnu se je pripetila.
Srcé mi krvaví pritakej grozi.

Valter Firšt (pazljiv.)

Poyejte mi jo.

Staufaher.

Mož pravičen biva
V Melhtalu, Henrik Halden po imenu,
In svèt njegov veljá v občini mnogo.

Valter Firšt.

Pozná ga vsakdo. Kaj so mu storili?

Staufaher.

Zagrešil nekaj malega je sin
Njegov in zarad tega je očeta
Pregrozno Landenbergar kaznoval.
Izpregli sinu s pluga voli so:
Ta se je vpri, pretepel sla in zbežal.

Valter Firšt (zelo radoveden).

In kako je očetu? Govorite.

Staufaher.

Očetu je ukazal Landenbergar,
Naj brez odloga izročí mu sina.

Ko po resnici je prisegel starec,
Da sam ne vé, kam je pobegnol sin,
Poklical je namestnik mučitelje. —

Valter Firšt.

(skoči na noge in ga hoče na drugo stran peljati.)
O, tiho, dosti!

Staufaher.

„Sin mi je odnesel
Peté, al ti si v mojej roci!“ — Zgrabil,
Na tla ga treščil je, oči mu staknól. —

Valter Firšt.

O Bog usmili se!

Melhtal (noter plane).

Oči mu staknól?

Staufaher (čudi se, Valter Firštu).
Kdo je mladenič ta?

Melhtal (za róko ga zgrabi).

Oči mu staknól?

Valter Firšt.

Uboga reva!

Staufaher.

Kdo je ta mladenič?

(Valter Firšt mu pomigne.)

Sin, sin njegov? Pravični Bog!

Melhtal.

In mene
Ni tam! Obé očesi? Govorite!

Valter Firšt.

Terpíte, kakor možu prístova.

Melhtal.

In zarad mene, zarad moje krivde!
Slep jeta daj! Al slep in čisto slep?

Staufaher.

Da, čisto slep! Oči so mu iztekle,
Nikoli solnca videl več ne bo!

Valter Firšt.

Ne trgajte mu srca!

Melhtal.

Ah, nikoli!

(Z rokami si pokrije oči in nekaj časa molči, potem se obrne
k njima in govori z nežnim glasom, jok mu zapira besedo.)

O lep, nebeški dar je luč očesna,
Na zemlji vsaka stvar živí od luči. —
Veselo roža k solncu se obrača,
Al on sedeti mora v temi večni,
Ne bo se veselil več trat zelenih,
Ne pisanega cvetja na livadi,
Ne bo več videl zarje na snežnikih.

Smrt ni nesreča — al življenje in
 Slepota je nesreča neizmierna.
 Zakaj me tako tožno gledata?
 Jaz imam dve očesi zdrave, ali
 Še enega ne morem dati slepcu
 Očetu, dati mu ne morem žarka
 Nobenega, ki sijé mi v okó
 Iz morja krasne in vesele luči.

Staufa her.

Še bolj vam srce moram ogreniti,
 Ker mu hladila in tolažbe nemam.
 Namestnik mu je vse pobral, nič mu
 Ni pustil, le beraško palico,
 Da nag in slep od vrat do vrat berači.

Melhtal.

Pobral mu vse in tudi luč nebeško,
 Ki vživa jo najzadnja stvar na svetu;
 Nič pustil, le beraško palico. —
 O, naj mi nikdo več ne govori,
 Da tu останem, da se skrivam tu!
 O, kako malovreden sem plahun!
 Na srci bila mi je moja varnost,
 In tvoja ne! V zastavo pustil sem
 Trinožjim rokam ljubo tvojo glavo!
 Pobegni malodušna ti previdnost!
 Nič več mi mar ne bode, maščevanje
 Krvavo le; plačljni dan že pride!

Tje hočem — ne ubrani mi nobeden —
 Zahteval bom očetovo okó
 Od krutega namestnika in najdem
 V središči ga njegovih jezdicev.
 Veselo se znebím življenja, če
 Neskončno vroče bolečine svoje
 Ohladil bom v njegovej toplej krvi.
 (Hoče iti.)

Valter First.

Nikar ne! Ostanite! Kaj li morete
 Samí? Na trdnem gradu on sedi
 In roga srdu se nezmóžnemu.

Melhtal.

In da bi sedel gori na ledenem
 Šrek h ornu, ali više, kjer Devica
 Sedi od večnosti zagrnjena. —
 Do njega čem, mladenčey dvajset zberem,
 Ki čutijo, kar čutim jaz, in ž njimi
 Njegov grad razvalim. Če nihče me
 Ne spremi, če vsi zarad svojih koč
 In čed strepčete, uklonite
 Pod jarem se trinogom — skličem sam
 Pastirje vrole na planinskih rižah,
 Dogodbo strašno jim oznanim tam
 Pod milim nebom, kjer je zdravo še
 Telo in srce.

Staufaher (Valter Firštu).

Mera je skipela —
Al mirno bi čakali, da najhuje —

Melhtal.

To je najhuje, kaj se je še bati,
Ko varno več pod čelom ni okó ?
Al brez orožja smo ? Zakaj učili
Napenjati smo se tetivo, težko
Sekiro bojno sukati ? Orožje
Imade vsaka božja stvar na svetu,
Da brani se pred silo. Trudni jelen
Sovražnika nabode na rogé,
V propad telebi lovca divja koza —
Potrpežljivi bik, tovarš človeku,
Ki jarmu radovoljno vrat uklanja,
Poskoči zdražen, močni rog nabrusi,
Sovražnika zažene pod oblake.

Valter Firšt.

Ko bi vse tri okrajne mislile,
Ko mi trijé, opravili bi kaj.

Staufaher.

Če vsklikne Uri, vstane Untervalden,
Zavé se tudi Švicar stare zveze.

Melhtal.

Prijatlov mnogo imam v Untervalldnu,
 Rad vagal vsaki bo življenje svoje,
 Če so rojaki bramba mu in ščit.
 — Častitljiva očeta naše zemlje!
 Mladenič sem, pa govorim med vama,
 Ki sta na svetu mnogo skusila.
 Molčati mora v svetu jezik moj.
 Nikar besed ne zaničujta mojih,
 Ker sem še mlad in skušenj nemam še;
 Ne draži me prevroča kri mladosti,
 Le sila me boli neskončne reve,
 Od ktere počila bi siva skala.
 Očeta sta in hišna gospodarja,
 Želita si pobožnega sinú,
 Ki sveta bi mu vajna glava bila,
 Ki varoval bi vama luč očesno.
 Ker nista na životu, ne na blagu
 Do zdaj trpela, ker oči še vama
 Veselo se in bistro svetijo,
 Nesreči našej ne bodita tujca.
 Visí nad vama tudi meč tinogov:
 Odvračala od Avstrije sta narod;
 To je krivica mojega očeta,
 V enacej krivdi in pogubi sta.

Staufaher (Valter Firštu).

Sklenite vi! Sklep vaš je tudi moj.

Valter Firšt.

Gospodov plemenitih, Atinghausna,

Silinskega prašajmo še o tem —
 Prijatlov pridobi imé nam njuno.

Melhtal.

Čigavo ime v naših gorah ima
 Več cene, nego vaše ino vaše?
 V imeni vajne upa vsa dežela.
 Krepost od dedov prišla je na vaji,
 Samá sta pomnožila jo obilo.
 Čemú nam plemstvo? Delajmo samí!
 Da bili bi sami v deželi! Menim
 Da sebe moremo samí braniti.

Staufaher.

Enaka sila plemičev ne stiska:
 Po dolih divja reka se valí,
 Dosegla do sedaj še ni višav.
 Ko bodo videli v orožji narod,
 Pomoči ne odtegnejo mu svoje.

Valter Firšt.

Da bi razsodnika imeli med
 Sebo in Avstrijo, veljala bi
 Pravica še in zakon, ali ker
 Sodnik najviši, cesar, tlači nas,
 Iz rev nam mora Bog pomagati
 Po krepkejši naši roki — Vi berite
 Prijatlov v Švicu, jaz jih bom na Urnskem.
 Pa koga v Untervalden pošljemo?

Melhtal.

Pošljite mene — Komu bolje bi —

Valter Firšt.

Nikakor ne; vi ste moj gost, in jaz
Porok za vas!

Melhtal.

Pošljite me, vas prosim!

Vsi potje skrivni so mi v gorah znani
In mnogo imam tam prijatlov, ki
Sprejemali me bodo gostoljubno
In skrbno me sovražnikom skrivali.

Staufaher.

Pustite ga, naj ide z Bogom tje.
Tam izdajavca ni nobenega.
Črté trinoge tako, da trinoštvo
Za-sé nikacega orodja nema.
Naj tudi on tovaršev v tihem gozdu
Nabira, vžiga srca po deželi.

Melhtal.

In kako bomo v zvezi med sabó,
Da nam ne pridejo na sled trinogi?

Staufaher.

Zbirajmo se na Virji al Gonišču,
Kjer se kupčijske ladje vstavljajo.

Valter Firšt.

Ni varno tako javno delati.
 Slušajta me. Jezéru na levici,
 Kjer pot drži na Virje, preko Skalic,
 Leži livada skrita v sredi gozda,
 Trebišče jo pastirji zovejo,
 Ker tam so gosti iztrebili gozd.
 Deželo našo loči ta livada

(Melhtalu.)

Od vaše, v kratkem času lahki čoln

(Staufaherju)

Pripelje tudi vas iz Švica sem.
 Po skrivnih potih moremo lahkó
 Natihoma se ondi zbrati v svèt,
 Vsak naj deset pripelje sabo mož,
 Ki našega zaupanja so vredni,
 In tako združeni družinsko reč
 Prevdarimo in z Bogom sklenemo.

Staufaher.

Prav tako! Dajte vrlo mi desnico
 In tudi vi in tako, kakor zdaj
 Trijé možjé podajajo si roke
 Pošteno, brez napuha in hinavstva:
 Trijé okraji bodo skupej stali,
 Branili se na smrt i na življenje.

Valter Firšt in Melhtal.
Na smrt in na življenje!
 (Molcé še nekaj časa stojé roko v roci.)

Melhtal.

Slepi oče!
 Svobode dneva vidil več ne boš;
 Al čul ga bodeš. — Ko po gorah bodo
 Plameni svitli z vseh strani goreli,
 Na kup se vsipale trdnjave,
 Rojaki bodo v tvojo hišo peli,
 Veseli glasi bodo ti doneli,
 Svitloba bo krog slepe tvoje glave!

(Ločijo se.)

Drugo djanje.

Prvi prizor.

Na dvorih barona Atinghausna.

Soba po gotiški šegi, grbi in čelade visé na stenah. **Baron**, starec, ki ima pet in osemdeset let, visoke, plemenite postave, opira se na palico, ki ima roč iz roga divje koze. **Kuoni** in šest hlapcev stoje krog njega z grabljami in kosami. **Ulrik Rudenc** pristopi v viteškeji oprâvi.

Rudenc.

Stric dragi, tu sem. — Kaj mi hočete?

Atinghausen.

Čakajte malo, da po starej hišnej

Navadi k zajterku napijem hlapcem.

(Pije iz kupe in za njim po vrsti vsi drugi.)

Poprej sem hodil sam na polje, v gozde,

In vladal delo z lastnimi očmi,

S praporem v roci v bitve sem jih vodil,

Sedaj delim med njé le opravila,

In ko bi solnce ne hodilo k meni,

Ne mogel bi na gorah ga iskati.

Od dné do dné se v ožjem krogu sučem,

Počasi, kmalo se mi célo stisne,
 Ustavi skoro se koló življenja,
 Le senca sem nekdanjega možá,
 Ostane kmalo meni le imé.

Kuoni (napije Rudencu).

Mladenič, vam na zdravlje!

(Rudenc se obotavlja kupo vzeti.)

Pijte! Gre

Iz ene kupe, enega srcá.

Atinghausen.

Otroci, pojdite! Na večer bomo
 Menili o deželnih se rečéh.

(Hlapci odídejo.)

Atinghausen in Rudenc.

Atinghausen.

Al si opasal in orožil se,
 Da pojdeš v Altorf na gosposki dvor?

Rudenc.

Da, stric, in dalje se ne smem muditi. —

Atinghausen (sede).

Je taka sila? Je mladosti tvoje
 Odmerjen tako kratek čas, da moraš
 Skopariti pri starem stricu ž njim?

Rudenc.

To vidim, da vam treba mene ni,
 Pod gostno vašo streho sem le tujec.

A tinghamusen (dólgo ga z očmi motri).
 Da ne bi tako! Vmrlo domovini
 Je tvoje srce. Uli! Uli! Več
 Te ne poznam! V svili se bahaš,
 Napuhnjen za klobukom nosiš pavje
 Però in čez ramé škerlatni plašč;
 Na kmeta zaničljivo se oziraš,
 Pozdrava se njegovega sramuješ.

Rudenc.

Ne kratim mu časti, ki njemu gre,
 Pravicam, ki jih jemlje sam, kljubujem.

A tinghamusen.

Dežela vsa pod težko jezò zdiha
 Vladarjevo, — pošteno srce vsako
 Trinoštvo gleda žalostjo, le tebe
 Ne gane občni gnjev, ki ga trpimo.
 Ti si odpadnik, ker stojiš na strani
 Deželnega sovražnika, se rogaš
 Nesreči našej, v radosti se ziblješ,
 Od knezov iščeš milosti med tem,
 Ko domovino tepe bič krvavi.

Rudenc.

Zakaj je, dragi stric, dežela v stiski?
 Kdo je pogreznol jo v nadlogo to?
 Beseda ena bila bi zadosti,
 I ne žulila bi je več nadloga,
 Imela bi cesarja milega.

Gorjé njim, ki slepé očí narodu,
 Da punta se na pravo svojo srečo.
 Nekteri samopridneži so krivi,
 Da ni dežela Avstrii prisegla,
 Kar so storile druge vse okrajne.
 Sedeti s plemenitniki na klopi
 Gosposkej jim je milo, — za gospóda
 Imeli radi bi cesarja, da bi
 Nobenega gospoda ne imeli.

Atinghausen.

To moram čuti, in iz tvojih ust!

Rudenc.

Pustite mi odgovor na vprašanje.
 Povejte, v kaki časti ste vi tukaj?
 Al ste ponosni s tem, ker ste župan,
 Praporšček, ker pastirje vladate?
 Ni večja slava, kralju služiti,
 Se dičiti v njegovem sijajnem spremstvu,
 Ko lastne hlapce vladati in s kmeti
 Sedevati na sodnih stolih?

Atinghausen.

Ah!

O Uli! Uli! Zapeljivosti
 Nastavljal si ušesa! Njeni glas
 Je to! Srcé ti otrovala je!

Rudenc.

Da, ne tajím — v globoci duši me

Bolí, da nas zaničevaje tujci
 Pastirsko plemstvo imenujejo.
 Pa kako bi doma lenobno ležal
 I gubil pri zaničevanem delu
 Prelepi, krasni zor mladosti svoje,
 Ko slava venča čelo plemenitim
 Mladenčem pod avstrijskimi prapori.
 Drugod godé se dela, slaven svét
 Se giblje unstran naših gor —
 Ko meni rija jé oklep, čelado;
 V doline tihe té se ne razlega
 Trobenta vojna, ne klicarjev glas,
 Ki vabi k igri viteški junaka;
 Kaj vidim, čujem tu? Pastirske pesmi,
 Zvonjenje dolgočasno kravjih zvoncev.

Atinghausen.

Mladenič oslepljêni! blesk zapeljal
 Nečimrni te je, dom zaničuj!
 Sramuj se starih lepih nprav očetnih!
 Solzami grenkimi boš gor iskal
 Domačih, da bi čul pastirskih pesem,
 Ki so ti zoprne v napuhu svojem;
 Hrepénel boš za njimi s tožnim srcem,
 Ko na uhó ti zadoné na tujem.
 O, močna vez na dom človeka veže!
 Lažnjivi svet na tujem za-te ni;
 O Uli, na oholem carskem dvoru
 Ostane tvoje srce vedno tuje!

Zunanji svet kreposti druge čisla,
 Ne onih, ki so vcepljene ti v srce!
 — Le pojdi in prodaj svobodno dušo,
 V dar jemlji dobra, bodi knezom hlapec,
 Ker nečeš biti lastni gospodar
 Na svojem dednem svobodnem posestvu.
 — Ah, Uli! Uli! v Altorf mi ne hodi!
 Domá ostani — ne zapiraj srca
 Pravicam svetim drage domovine!
 — Rodú sem svojega mladika zadnja —
 Z imenom mojim vsahne tudi ona.
 Poglej na steni ščita, glej čelade,
 Té v grob mi položijo. Ali bodem
 V poslednjem dihu moral misliti,
 Da čakaš le, da se okó mi sklene,
 Da stopiš pred gosposko novo, v dar
 Prejmeš od Avstrije posestva moja,
 Ki dal mi Bog jih je v svobodno vlast!

Rudenc.

Zastonj upiramo cesarju se.
 Njegov je svet: al moremo prtéti,
 Braniti njemu trdoglavno se,
 Raztrgati državno mu verigo,
 Ki jo oblastno je krog nas raztegnol?
 Njegovi semnji, sodbe so in ceste,
 Tovar na Gothardu cestnino mora
 Mu plačevati, ko orjaška mreža
 Zajéle nas dežele so njegove.

— Al nas ubrani Nemčija? Še sama
 Ne more se braniti Avstrii.
 Če ne pomaga Bog, nam tudi cesar,
 Ne more. Je-li cesar mož - beseda?
 V zadrgi dnarnej, v sili vojskinej
 Zastavlja in prodaja cesar mesta,
 Ki pribežala so v njegovo varstvo.
 — Ne, stric! modrost in blagor naš vелеva
 V teh hudih časih grozne razprtije,
 Da se oklenemo mogočne glave.
 Od roda gre na rod cesarska 'krona,
 Zasluge stare ona v nemar pušča.
 V prihodnjost svojo seme sejemo,
 Če delamo za močno Avstrijo.

Atinghausen.

Si tako moder? Pametneji od
 Očetov svojih, ki so preliváli
 Junaško kri predragi svobodi?
 — Prepelji v Lucern se, poprašaj tam,
 Kakó avstrijski jarem ljudstvo žuli.
 — Prispejo k nam preštevati nam goveda
 In ovce, in planine naše merit,
 Zverí ograjat v svobodnih gozdih,
 Postavljati mitnice na cestah naših
 In mestnih vratih, da dolgove
 Poplačajo za kupljene dežele
 Z uboštvom našim, da prelivajo
 Za svoje vojske kri mladenčev naših.

— Če moramo že kri prelivati,
Za - sé jo prelivajmo — svobodo
Ceneje kupimo od sužnosti!

Rudenc.

Kaj morejo pastirji slabi vojskam
Nebrojnim, ki so Albertu pokorne!

Atinghausen.

Mladenič, ti pastirjev ne poznaš!
Jaz jih poznam, ki sem jih vodil v bitvah;
Kakó so bili se pri Favencu!
Naj pridejo nakladat jarem nam,
Ki nečemo se mu uklanjati!
— Pomisli, kakošnega si rodú!
Ne dajaj za nečimrno bleščobo
Visoke krone lastne vrednosti —
Ponašaj s tem se, to naj bo ti dika,
Da glava si svobodnemu narodu,
Ki verno ti stoji na strani v boji
In smrti, ki te ljubi v svojem srcu. —
Nategni krepko — prirojeno vez,
Okleni se predrage domovine,
Posveti v blagor srce jej in dušo.
Tu ima korenine tvoja môč,
Tam zunaj v tujem svetu stal boš sam
Ko slabi trst, ki lomi ga vihar.
Ostani, davno nas že vidil nisi,
Poskusi le en dan — le samo danes

Ne hodi v Altorf — čuješ? danes ne;
En dan le tu med svojimi ostani!

(Prime ga za roko.)

Rudenc.

Dal sem besedo — moram iti, stric!

Atinghausen (spusti njegovo roko, resno).

Ti moraš iti — da, ubogi Uli!
Zavezal se z besedo nisi, ne
S prisego — veže te ljubezni spona!

(Rudenc se stran obrne.)

Le stran obraz obračaj — Deklica,
Bruneška Berta vleče te na dvor,
Na carsko službo ona te priklepa,
Izdati hočeš domovino svojo,
Pa milo svojo Berto pridobiš.
Ne varaj se! Nevesto kažejo ti,
Da pridobijo te na svojo stran;
Namenjena nedolžnosti ni tvojej.

Rudenc.

Zadosti. Z Bogom!

(Odide.)

Atinghausen.

Ah, nespametni

Mladenič, stoj! Zastonj, ne sluša me,
Ne morem ga vzdržati, ne otéti. —
Takó je Volfenšisen domovino

Zapustil — tako drugi pojdejo
 Za njim, mladenče moti tuji blesk,
 Po sili goni jih čez naše gore.
 — Nesrečna ura, ko so tujci prišli
 V doline mirne, srečne té, zatirat
 Pobožne stare nrave in nedolžnost!

Z močjó pritiska novo k nam in staro
 Častitljivo umira, drugi časi
 Nastopajo, drug rod živí na svetu;
 Čemú živím še? Vsi so pokopani,
 Med kterimi sem živel ino delal.
 Moj čas leží pod zemljo; blagor mu,
 Ki treba več mu v novem ni živeti!
 (Odide.)

Drugi prizor.

Travnik sredi gozda; krog visoko skalovje.

V skale so vsekane stopnice, na stranéh so držaji, tudi gredi, po katerih prihajajo kmetje. Zada j jezero, nad njim mavrica v mesečini. Razgled zapirajo visoke planine, čez ktere molé snežniki. Noč je, le jezero in snežniki svetijo se v mesečini.

Melhtal, Baumgarten, Vinkelrid, Sarnski pristavnik, Burkhart z Griča, Arnold Seva, Miklav Pečnik in še štirje drugi kmetje, vsi v orožji.

Melhtal (za prizorom.)

Že smo na gorskej stezi, le za mano !
 Že vidim skalo, v katero križ je vsajen ;
 Na mestu smo, tu je Trebišče.

(Nastopijo s plamenicami.)

Vinkelrid.

Čuj !

Seva.

Vse prazno.

Pristavnik.

Še nikogar tukaj ni.

Mi Untervaldci prvi smo na mestu.

Melhtal.

Koliko je že ura?

Baumgarten.

Selisberški

Čuvaj je ravno dve oznanil.

(Od daleč se čuje zvonjenje.)

Pristavnik.

Tiho !

Kaj to zvonjenje?

Burkhart.

Tam v kapeli gozdni,
V deželi švicarski zvoní danove.

Pečnik.

Hlip čisti tako daleč nosi glas.

Melhtal.

Suhljadi skupaj, zakurímo, da
Gorí, ko drugi pridejo možjé.

(Dva kmeta odideta.)

Seva.

Prekrasno luna sije! Gladkemu
Zrcalu je podobno jezero.

Burkhart.

Prijetno vožnjo imajo.

Vinkelrid (kaže na jezero).

Poglejte,

Poglejte tje! Al nič ne vidite?

Pristavnik.

Kaj je? — Resnično! mavrica po noči!

Melhtal.

Razpela jo je svitla mesečina.

Pečnik.

Preredko, čudapolno znamenje!
Še marsikdo je ni z očesom vidil.

Seva.

Poglejte, druga je nad njo, bledeja.

Baumgarten.

Al vidite, pod njo tam plava čoln.

Melhtal.

To je Staufaher, čoln poznam njegov!
Ne da mož vrli na-se čakati.

(Gre z Baumgartnom k bregu.)

Pristavnik.

Urnjani se najdalj mudijo.

Pečnik.

Po

Ovinkih v gori morajo hoditi,
Da prevaré glavarjeve vohune.

(Med tem kmeta sredi pozorišča zakurita.)

Melhtal (na bregu).

Kdo ste? Kaj vaše geslo?

Staufaher (zdolaj).

Rodoljubi!

Vsi gredó prihajajočim naproti. Iz čolna stopijo Staufaher, Ito Reding, Ivan Nazidovec, Juri Nadvornik, Konrad Hun, Ulrik kovač, Jošt Seljak in še trijé drugi kmetje, vsi v orožji.

Vsi (vskliknejo).

Bog sprimi vas!

(Ko drugi še na bregu stojé in se pozdravljajo, prideta Melhtal in Staufaher na sprednjo stran.)

Melhtal.

Gospod Staufaher! vidil

Sem njega, ki me viditi ni mogel!

Položil sem rokó mu na oči,

Napil se maščevanja vročega

Iz večnih tmín njegovega očesa.

Staufaher.

Pustíte maščevanje. Ne maščujmo

Se zarad tega, kar prebili smo,

Uprimo se triñoštvu, ki nam žuga.

— Povejte mi kaj v Untervaldnu ste

Storili v prid občínskej našej reči,

Kaj kmetje mislijo in kako ste

Ognili mrežam se izdajstvenim?

Melhtal.

Šel sem v sirensko strahovito goro,

Prehobil urno sem ledena grozna polja,
 Kjer krotuje le hipavi jastreb.
 Dospel sem na planinske pašnike,
 Kjer kličejo pastirji z urnskih rovt
 Pastirje na planinah engelberških;
 Gasil sem žejo z mrzlo sněžnico,
 Ki v belih pēnah se drvi po grapah;
 Prenočeval v samotnih kočah sem
 Pastirskih, sam svoj gost in gospodar,
 Poslednjič prišel sem do stanovanj
 Družin človeških. — Razglasila že
 Se med dolanci nova groza je.
 Pobožno milovali so ljudjé
 Me zarad gnjeva v vsakej hiši, kamor
 Popotovaje stopil sem, v velikej
 Nevolji grajali so novo vlado,
 Ker kakor njihne gore zelišča
 Rodé enake od nekdanjih časov,
 Tekó enakomerno jim studenci,
 Oblaki in vetrovi brez promembe
 Držé se potov starih: tako je
 Prejél od deda stare nrave vnuk.
 Naprav predrznih novih ne trpé,
 Ker jim življenje vedno je enako.
 — Roké so trde podajali mi,
 Jemali s sten zarijavele meče,
 Pogum vesel jim iz očí je bliskal,
 Ko sem oznanoval imeni jim,
 Ki svete našim ste gorjancem, vaše

Imé in Valter Firštovo. — Prisegli
 So mi, da vse storé, kar prav je vama,
 Da z vama radi kri prelijejo.
 — Tak varno hitel sem pod gostoljubnim
 Okriljem od poslopja do poslopja —
 In ko dospél v domačo sem dolino,
 Kjer imam stricev razkropljenih mnogo —
 Ko našel svojega očeta sem
 Oropanega, oslepljenega,
 Na tuji slami, od usmiljenja
 Živečega sosedov milodarnih, —

Staufaher.

O Bog nebeški!

Melhtal.

Nisem jokal, v solzah
 Pekočih nisem bolečin hladíl,
 V globoke prsi, kakor drag zaklad,
 Sem jih pokopal, le na djanje mislil.
 Obhodil sem krivine gorske vse;
 Nobena tako skrita ni dolina,
 Da bi ne bil je našel; do snežnikov,
 Pokritih z večnim ledom, sem prišel,
 Povsod naljudene nabajal koče,
 In kamor pripeljala me je noga,
 Trinoge sovražili so povsod;
 Celó do meje, kjer življenje več
 Ne klije, poglavarji ropajo —

Med ljudstvom vnel sem vsako vrlo in
Pogumno srce, vse pridobil nam.

Staufaher.

Storili v kratkem času ste veliko.

Melhtal.

Še več sem storil. Kmet boji rosberške
In sarnske se trdnjave, ker sovražnik
Za njunimi se brani stenami
In po deželi lahko dela kvar.
Z očesom lastnim sem ogledal sarnsko
Trdnjavo.

Staufaher.

Vi ste drznoli v brlog
Razdražene se tigre?

Melhtal.

Bil sem tam
V meniškem oblačilu, vidil
Namestnika za mizo se gostiti. —
Povejte, ali znam srcé krotiti,
Sovražnika sem vidil, pa ubil
Ga nisem.

Staufaher.

Zaresnico, sreča vas
Je spremljevala v takej drznosti! .
(Med tem so prišli drugi kmetje in se jima bližajo.)
Pa zdaj povejte mi, kdo so prijatli,
Možje pošteni, ki so prišli z vami,

Potreba je, da se soznanimo,
Približamo drug družemu zaupno.

Pristavnik.

Gospod, kdo vas v deželi ne pozná?
Jaz v Sarnu sem pristavnik; tukaj ta je
Moj sestrič, Strut iz Vinkelrida.

Staufaher.

Te

Imeni ste mi davno dobro znane.
Nek Vinkelrid ubil pozoja je
V močvirji selskem, dušo v boji pustil.

Vinkelrid.

Da, to je bil moj ded, pogumni Verner.

Melhtal (kaže na dva rojaka).

Ta dva prebivata za gozdom, sta
Meniha engelberška. — Zarad tega
Ne boste ju zaničevali, ker
Svobodna nista in ne sama svoja,
Ko mi na dedini domači. — Dom
Imata v čisli in imé pošteno.

Staufaher.

Sezíta mi v desnico. Blagor njemu,
Čigar teló nikomur ne robuje;
Poštenje ne izbira si stanov.

Konrad Hun.

In ta gospod je Reding, naš nekdanji
Župan.

Pristavnik.

Tud njega davno že poznam.
 Nasprotnik mi je, ker se z mano pravda
 Za neko dedino iz prešnjih časov.
 — Gospod Reding, pred sodbo sva sovražnika,
 Tu sva prijatla.

(Seže mu v roko.)

Staufacher.

To je vrlo lepo.

Vinkelrid.

Al čujete? Zdaj gredo. Čujete
 Rog urnski!
 (Na desni in levi po skalah prihajajo oroženi ljudje s plamenicami.)

Nazidovec.

Lejte! ž njimi je celó
 Pobožni hlapec božji vredni župnik,
 Ne strašite pastirja ljudskega
 Težavna pot in groza temne noči.

Baumgarten.

Crkvenec in pa Valter Firšt sta ž njim,
 Al Tella v množici nikjer ne vidim.

Valter Firšt, Reselman, župnik, Peterman, crkvenec, Kuoni pastir, Verni, lovec, Ruodi, ribič in še pet družih kmetov. Vsi skupaj — tri in trideset jih je — pristopijo ter se zverste krog ognja.

Valter First.

Skrivaj se moramo na lastnej zemlji
Na dedini domačej zbirati
Ko roparji po noči, ki ogrinja
S temotnim plaščem hudobijo in
Zakletev, da si iščemo pravice,
Ki je svitleja, nego beli dan.

Melhtal.

Pustimo to. Kar temna noč je splela,
Naj razodene dneva luč vesela.

Reselman.

Tovarši, čujte, kaj mi Bog je vdihnól!
V deželnem se imenu zbrali smo,
Veljati toraj smemo za ves narod.
Po starih posvetujmo te dežele
Navadah se, ko v prešnjih mirnih časih;
Kar zakonito ni v tem zbirališči,
Naj opraviči sila časa. Bog
Je pričo, kjer pravica brani se,
In glejte, mi smo pod njegovim nebom.

Staufaher.

Prav, posvetujmo se po starih šegah,
Čeprav je noč, pravica naša sveti.

Melhtal.

Čeprav število ni zadostno, srce
Je tu naroda vsega, vsi prvaki.

Konrad Hun.

Daravno starih knjig pri roci ni,
Zapisane so knjige v naša srca.

Reselman.

Prav je, k posvetovanju se vvrstimo,
Oblastne meče v zemljo zasadimo.

Nazidovec.

Glavar deželni naj izvoli mesto,
Služabniki naj stopijo krog njega.

Crkvenec.

Iz treh dežel smo zbrani. Ktera ima
Pravico dati glavo skupščini?

Pristavnik.

Naj Švic in Uri se potegneta
Za tako čast, iz prostega nagiba
Mi Untervaldei se umikamo.

Melhtal.

Mi se umikamo, prišli smo s prošnjo,
Ker iščemo pomoči od prijatlov.

Staufaher.

Naj toraj Urjan vzame meč, razvije
Naj prapor se njegov, da bo nas vodil.

Valter Firšt.

Uzmi ga Švicar, njemu pristova,
Vsi drugi smo njegovega rodú.

R e s e l m a n.

Naj poravnam preblagi ta prepír,
Švic naj bo glava v zboru, Uri v vojski.

Valter Firšt (podaja Staufaherju dva meča).
Vzemíte!

Staufaher.

Čast gre starosti, ne meni.

Nadvornik.

Kovač Ulrik med nami je najstarši.

Nazidovec.

Vrl mož je, al svoboden ni, sodnik
Ne more biti v Švicu nesvobodnik.

Staufaher.

Al ni med nami starega župana,
Gospoda Redinga? Al iščemo
Vrednejega?

Valter Firšt.

On bodi naša glava!
Naj vzdigne roko, kdor je moje misli.

(Vsi vzdignejo desnice.)

Reding (stopi v sredo).

Na knjige rok ne morem položiti,
Prisegam toraj pri nebeških zvezdah,
Da hočem starej pravdi veren biti.

Pred njim vsadé dva meča; vsi stopijo v kolobar, Švicarji v sredo, na desno Urijani in Untervaldeci na levo. On sloni na bojnem meču.)

Zakaj sošli trije so se rodovi
 Gorate naše zemlje v nočnej uri
 Na pustem bregu tega jezera?
 Kal nove zveze je namen, ki jo
 Pod zvezdovitim nebom sklepamo?

Staufaher (stopi v sredo).

Ne sklepamo zaveze nove; zvezo
 Očakov svojih starodavno le
 Ponavljamo! Spomnimo se, rojaki!
 Da istega rodú smo in krvi,
 Da prišli smo iz iste domovine,
 Čeravno ločijo planine nas
 In jezera in vsak rod sam se vlada.

Vinkelrid.

Je res tedaj, kar stara pesem pravi,
 Da prišli smo iz daljnih krajev v to
 Deželo? O, povejte več o tem,
 Da nova zveza krepi se na starej.

Staufaher.

Pripovedujejo pastirji stari,
 Da bil je mnogobrojen narod v zemljah
 Polnočnih, ter je trpel lakoto.
 V nadlogi tej sklenila je država,
 Da mora vsak deseti državljan,
 Ki ga zadene ždrel, na tuje iti.
 — Zgodilo se je! Vzdignoli plakaje
 Možje so in žene se, šli so v kraje

Poldnevne v mnogobrojnih četah. Z mečem
 Proderli skoz dežele nemške so
 Do visočine teh lesnatih gor ;
 Nikjer počitka niso našli, dokler
 Dospeli niso v divjo to dolino,
 Kjer teče Muota zdaj med travnici. —
 Človeškega sledú ni bilo tukaj,
 Le ena kočá stala je v samoti,
 Sedél ne bregu je čakaje ladje
 Mož ; al srdito jezero je gnalo
 Valove, vožnja bila ni mogoča,
 Deželo dobro so ogledali,
 In gostih lesov našli in obilo
 Studencev bistrih ter se jim je zdelo,
 Da našli tu so milo domovino.
 Tedaj sklenili so ostati tu,
 Zidali Švic so stari trg in s potom
 V obrazu iztrebili korenine
 Drevesne, v zemlji mnogo zapletene.
 Potem, ko se je ljudstvo pomnožilo
 In zemlja vseh več živiti ni mogla,
 Pod črno so goró se naselili
 In dalje célo tje do bele zemlje,
 Kjer za gorami večnega ledú
 Drug jezik drugo ljudstvo govori.
 Na gozdu mesto Stanc zidali so
 In Altorf na bregovih reke Rajse. —
 Al rod jim svoj v spominu je ostal ;
 Izmed rodov, ki so od tistih časov

V deželi njihnej naselili se,
 Poznajo švicarski možje se dobro,
 Ker srce razodeva jih in kri.

(Podaja roko na desno in levo.)

Nazidovec.

Da, bratje smo po srcu in po krvi.

Vsi (v roké si segajo).

En narod smo in složni bodemo.

Staufaher.

Narode druge žuli tuja spona,
 Zmagavcu so podvrgli se. Celó
 V deželi naši mnogo rodovin
 Robuje gospodarstvu tujemu,
 Ko oče suženj je, je suženj sin.
 Al mi, ki čisti zarod Švicarjev
 Smo starih, ohranili smo svobodo.
 Poklekali pred knezi nismo nikdar,
 Svobodno izvolili smo cesarja.

Reselman.

Svobodno izvolili smo deželi
 Zavetnika in varha; tako v pismu
 Zapisano je cara Fridrika.

Staufaher.

Tud najsvobodneji imá gospoda.
 Glavar, sodnik najviši mora biti,
 Pri katerem v pravadah iščemo pravic.

Zato očetje naši počastili so
 Cesarja, ki ga zovemo gospoda
 Dežele nemške ino laške, s tem,
 Da izročili so mu v varstvo zemljo,
 Ki pridobili so jo iz puščave,
 Podporo pritrdili mu o vojski
 Enako, kakor svobodni možjé
 V državah, ktere vlada sam.
 Možem svobodnim je dolžnost edina,
 Da branijo državo, ktera jih je
 Pod brambo vzela.

Melhtal.

Kar je več, je sužnost.

Staufaher.

Ko jih pozval je car, stopili pod
 Državni prapor so in bili boje,
 Orožje nesli so v dežele laške
 In deli rimsko krono mu na glavo.
 Domá so vladali samí veselo
 Po starih šegah in zakonih lastnih;
 Cesarju šla je le krvava sodba.
 Postavljen bil je temu velik grof,
 Ki ni v deželi našej stanoval.
 Če se je pripetilo hudodelstvo
 Krvavo, so pozvali ga v deželo,
 Pod milim nebom sodil je svobodno
 In javno; balo se ga ljudstvo ni.

Kdo more reči, da smo sužniki?
Kdor vé, da tako ni, naj se oglasi!

Nadvornik.

Da, to je tako, kakor pravite.
Trpeli nikdar samosilja nismo.

Staufaher.

Celó cesarju smo pokorščino
Odrekli, ko pravice zvil je popom
V korist. Ko so puščavniški menihi
Zahtevali od nas planinski svét,
Kjer pasli smo od starodavnih časov,
Ko kazal nam opat je stare pismo,
Ki mu puščavo je poklonjevalo,
Zatajevalo naše pravo, smo
Odgovorili: Po zvijači je
Dobljeno pismo! Kar je naše, tega
Ne more car nikomur darovati;
Če nam cesarstvo bo kratilo prava,
Prebijemo brez njega v svojih gorah!“
— To bil odgovor je očetov naših!
In mi sramoto jarma novega
Trpeli bi, pustili, da nas tare
Tuj hlapec, ko nas celo kralj ne smé?
— To zemljo vstvárali smo sebi žuli
Krvavimi, iztrébili smo stari gozd,
Ki bil poprej medvedom je domovje,
Prestvárali človeku ga v posest;

Zalege zmajeve strupeni dih
 Smo pokončali v mlaki z mlako vred;
 Pretrgali megleno smo odejo,
 Ki pokrivala je puščavo to,
 Zdrobili trde skale, čez prepade
 Postavili popotniku brvi;
 Ta, zemlja, ki imamo v tisočletni
 Posesti jo, je naša — ino hlapec
 Gospoda tujega bi k nam se drznol,
 Kovat nam spone in sramoto delat
 Na lastnej naši zemlji? Ali ni
 V sramotnej stiski tej nikjer pomoči?

(Živo gibanje med kmeti.)

Gotovo, tudi zatiravčevej
 Trinožnej sili je mejnik postavljen.
 Ko stiskani pravice več nikjer
 Ne najde in bremena več ne more
 Nositi, seže zaupljivim srcem
 V nebesa po pravice večne, ktere
 Nerazlomljive, kakor svitle zvezde,
 Visé tam gori in na prodaj niso. —
 V prvotni stan povrne se narava,
 Ko človek na človeka vstane. — Kdor
 Pomočkov družih več nikjer ne najde,
 Izdere meč. — Najdražje blago smemo
 Braniti sili. — Dom obránimo,
 Obránimo svoj rod in svoje žene!

Vsi (udarijo na meče).

Obránimo svoj rod in svoje žene!

Reselman (stopi v sredo).

Ne sézite po meču brez prevdarka!

S cesarjem brez krvi se pogodíte.

Z besedo eno se prikupite

Trinogom vsem, ki zdaj vas tarejo.

— Storíte, kar zahtevali so večkrat,

Ločíte od države, podvrzíte

Se Avstrii.

Nazidovec.

Kaj župnik govori?

Mi, mi naj Avstrii prisežemo?

Burkhart.

Ne poslušajte ga!

Vinkelrid.

To nam svetuje

Sovražnik, izdajavec domovini!

Reding.

Zavezniki, mirujte!

Seva.

Avstrii

Prisegli bi po tolikej sramoti!

Pečnik.

In bi pustili, da nam sila vzame,

Kar z lepo nismo dali!

Pristavnik.

Sužniki

Bi bili, ne godila nam bi se
Potem krivica!

Nazidovec.

Naj se vzamejo

Mu švicarske pravice, kdor svetuje,
Da bi priznali Avstrijo! — Župan,
Pri tem ostanem: To naj bode prvi
Deželni zakon v skupščini današnjeg.

Melhtal.

Naj bo! Kdor hoče, da se Avstrii
Udamo, naj nikacih nema več
Pravic i ne poštenja. Naj nikdó
Ne sprejme ga pod gostoljubno streho.

Vsi (vzdignejo desnice).

Le-tó pri nas naj bode prvi zakon!

Reding (po kratkem molku).

Potrjen je!

Reselman.

Sedaj ste svobodni.

Ta zakon vam je svobodo rodil.
Po sili ne doseže Avstrija,
Kar mogla ni s priliznjeno besedo
Doseči —

Jošt Seljak.

Dalje! k reči!

Reding.

Poslušajte,
Zavezniki! Al ste že z lepo vse
Poskusili? Morda ne znade kralj,
In ni njegova volja, da trpimo.
Imeli bi poskusiti še to
Poslednje, da potožimo nad'oge
Cesarju, preden zgrabimo za meč.
Nikjer ni dobra sila, pravi star
Pregovor, Bog pomaga le tedaj,
Ko človek več pomagati ne more.

Staufaher (Konradu Hunu).

Sedaj ste vi na vrsti. Govorite!

Konrad Hun.

Bil sem v Renfeldu na palatinatu
Cesarskem, da potožim tam, kakó
Nas tarejo cesarski poglavarji,
Da prejemem stare svobode pečate,
Ki jih sicer je dal vsak novi cesar;
Tam bili so poslanci mnogih mest,
Dežele švabske in porenskih zemelj;
Prejeli vsi pečate svoje so,
Veseli se na dom povrnoli.
Al mene, vašega poslanca so
Zavrneli na svetovavce, ti pa
Odpravili so s prazno me tolažbo:
„Zdaj cesar ne utegne misliti
Na vas, morda zgodi se to pozneje.“

— In ko sem šel z veliko žalostjo
 Iz carskega gradú, ugledal sem
 Vojvoda Hansa, ki je na pomolih
 Slonél in jokál, stala poleg njega
 Sta Vart in plemeniti Tegerfeld.
 Poklicali so k sebi me in djali :
 „Samí si pomagajte! Od cesarja
 „Ne iščíte pravice. Ali ni
 „Obropal cesar lastnega sinovca,
 „Prisvojil si pravične dedine
 „Njegove? Prosil ga je vojvoda
 „Za lastno svoje materinstvo, ker
 „Je že na letih in je čas nastopil,
 „Da on tud vlada ljudstvo in dežele.
 „Pa kaj dobil je za odgovor? Glavo
 „S cveticami ovenčal mu je cesar
 „In rekel: S tem naj diči se mladost.“

Nazidovec.

Sedaj ste čuli. Prava in pravice
 Pri caru ni! Samí si pomagájte!

Reding.

Drugače ni. Al kako svoj namen
 Previdno v blagor svoj izpeljemo?

Valter Firšt (stopi v sredo).

Otresti mrzko silo hočemo,
 Ohrániti pravice stare, ktere
 Podedvali od svojih smo očetov.

Ne sežemo po novem samopašno.
 Kar gre cesarju, naj ostane njemu;
 Kdor ima gospodarja, naj ga služi
 Zvestó.

Pristavnik.

Jaz imam fevd od Avstrije.

Valter Firšt.

Spolnujte zanaprej dolžnosti fevdne.

Jošt Seljak.

Jaz odrajtujem davek rapersvajlskeje
 Grajščini.

Valter Firšt.

Odrajtujte ga odsihdob.

Reselman.

In mene veže samostan tigurski.

Valter Firšt.

Plačujte samostanu, kar ste dolžni.

Staufaher.

Jaz imam fevd od nemškega cesarstva.

Valter Firšt.

Kar mora biti, bodi; ali ne
 Za dlako več; glavarje s hlapci vred
 Iztiraŕmo, razsujemo jim trdne
 Gradove, če mogoče, brez krvi.
 Naj vidi car, da smo primorani

Odrekli dolžno poštovanje mu.
 In kadar vidi, da ne segamo
 Čez meje, morebiti vleže jeza
 Njegova se v previdnosti državnej;
 Resnično, narod strah budí, ki z mečem
 Brzdá se v roci.

Reding.

Kako dokončamo
 Vse to? Sovražnik je v orožji, brez
 Krvayih bojov nam se ne umakne.

Staufaher.

Umakne se, ko zrl bo nas v orožji;
 Predèn se zbere, na-nj udarimo.

Pristavnik.

Z besedo lahko, ali z djanjem težko.
 Imamo trdna dva v deželi grada,
 Ki besta groza nam in bramba vragu,
 Če kralj z močjó v deželo prilomasti.
 Razsuti Rosberg moramo in Sarn,
 Predèn k orožju planejo dežeze.

Staufaher.

Mudé ovadimo sovražniku
 Naklèp, premnogim znana je skrivnost.

Pristavnik.

V Valdstetih izdajavca nemamo.

Reselman.

Gorečnost tudi more nas izdati.

Valter Firšt.

Če mi odlašamo, trdnjava zrase
V Altorfu, poglavar se utrdí.

Pristavnik.

Vi na-se mislite.

Crkvenec.

In vi nam niste

Pravični.

Pristavnik (tegoten).

Da pravični bi ne bili!
Urnjani nam bi to očitali!

Reding.

Pomislite prisege, mir!

Pristavnik.

Da, ako

So Švicarji z Urnjani, moramo
Omolknoti.

Reding.

Tožiti moram vaju
Deželnej skupščini, ker gazita
Edinost! Nismo vsi za isto reč?

Vinkelrid.

Čakájmo do božičnih praznikov,
Ko je navada, da posestniki

Darove nosijo namestniku.
 Takrät ne bo nikake sumnje, če
 Deset do dvanajst mož se v gradu zbere.
 Pod oblačilom naj poskrijejo
 Osti železne, ki se dádejo
 Na kole hitro nasaditi, kajti
 Nihčé v orožji v grad ne pojde. V gozdu
 Za gradom naj se mnogo drugih skrije,
 In ko so oni vrata srečno vzeli,
 Zatrobi naj se v rog, ti planejo
 Nenadno na trdnjavo ter jo urno
 Brez truda in upora vzamejo.

Melhtal.

In jaz prevzamem Rosberg. Grajsko dekle
 Me rado vidi. Lahko jo premotim,
 Da šibke mi podá gredí po noči,
 Ko bodem v gradu, za seboj povlečem
 Tovarše.

Reding.

Al se ima odložíti?

(Večina vzdigne roké.)

Staufaher (preštevši glasove).

Glasov je dvajset za, in dvanajst proti
 Nasvetu.

Valter Firšt.

Kadar trdni padejo
 Gradovi, z dimom od planine do

Planine dademo si znamenje;
 V deželnih glavnih mestih vzdignemo
 Nenadno črno vojsko; ko v orožji
 Nas bodo poglavarji videli,
 To vam povedam, boj pusté, branili
 Ne bodo mirnih spremljevalcev se,
 Da unstran naših gor pobegnejo.

Staufaher.

Le z Geslerjem bo trda nam hodila,
 Premočna straža njega varuje;
 Brez trdih bojev ne umakne se,
 In še potem, če ga izženemo,
 Ostane strah deželi. Težko mu
 Je prizanesti in zeló nevarno.

Baumgarten.

Kjer gre za glavo, tje pošljite mene!
 Otel mi je življenje Tell. Rad ga
 Darujem hlagru svoje domovine.
 Ohranil sem počtenje svoje, srce
 Vtolažil.

Reding.

S časom pride svèt. Trenutja
 Ugodnega zaupanjem čakajmo.
 — Pa ko se tukaj pogovarjamo,
 Razlila zarja je rumene žarke
 Na gorske velikane. Pojdimo
 Vsaksebi, preden solnce se pripelje.

Valter Firšt.

Ne bojte se, počasi noč doline
Zapušča.

(Odkrijejo se vsi in gledajo zarjo v tihej pobožnosti.)

Reselman.

Pri tej luči, ki pozdravlja
Najprve nas med vsemi narodi,
Ki bivajo globoko dol pod nami
In težko dihajo v soparnih mestih,
Prisézimo zavezi novej! Bratje,
Bodímo složen narod, naj nobena
Nevarnost nas i sila ne razdruži!

(Vsi ponavljajo te besede z vzdignjeno roko.)

Svobodni biti hočemo, ko bili
Očetje naši so, umremo radi,
Živeti v sužnjem jarmu nečemo!

(Kakor zgorej.)

Izročamo se višnjemu Bogú,
Človeške sile ne bojimo se!

(Kakor zgorej. Objemajo se vsi.)

Stauffer.

Zdaj vsaki naj gre v miru svojo pot
K prijetlom in družini. V zimsko stanje
Pastir naj žene svojo čedo in
Nabira nam zaveznikov na tihem.
— Kar morate do tistihdob prebiti,

Prebijte! Naj račun trinogov naših
Narase, dolg občinski in osebni
Ob enem ena ura nam poplača.
Brzdá pravično naj tegoto vsaki,
Z osveto čaka do poslednje ure,
Ker tat in ropar občnega je blaga,
Kdor v občnej reči sebi sam pomaga.

(Na tri strani mirno odidejo; krepka muzika zadoni; prazni
prizor je še nekaj časa odprt; solnce vshaja izza snežnikov.)

Tretje djanje.

Prvi prizor.

Dvorišče pred Tellovo hišo.

Tell tesari, Hedviga ima hišna opravila; zadej sta **Valter**
in Viljem ter se igrata z lokom.

Valter (poje).

Z lokom ino strelo
Lovec preletí
Goro in globelo,
Ko se dan budí.

Zračnej visočini
Orel je vladar,
Breznu i strmini
Lovec gospodar.

Dalja se mu klanja;
Kar dospè mu v lov,
Srna ali kanja,
Vse je plen njegov.

(Priteče.)

Tetiv je počila. Popravi jo.

Tell.

Jaz ne. Prav' lovec si pomaga sam.

(Dečka odideta.)

Hedviga.

Začela rano streljati sta dečka.

Tell.

Uči se rano, kdor če kaj veljati.

Hedviga.

Bog daj, da bi se svoje žive dni
Ne naučila!

Tell.

Vsega morata

Učiti se. Kdor hoče se junaško
Obnašati v življenji, mora se
Ubadati in pa upirati.

Hedviga.

Domá ne bodeta mirú imela.

Tell.

Tud jaz ga nemam. Za pastirja me
Narava odgojila ni. Ubežen
Me cilj za saboj brez počitka tira.
Potem še le vesel življenje vživam,
Ko slednji dan ujamem ga na novo.

Hedviga.

In mar ti ni britkosti svoje žene,
Ki jo skrbi morijo, ko te čaka.

Srcé mi groza trese, ko poslušam,
 Kar hlapci si pripovedujejo
 O tvojej drznosti; trpinči misel
 Me vselej, ko se z manoј si poslovil,
 Da se na dom ne vrneš nikdar več,
 Da zgrešil pot si na ledenej gori,
 Da zdrčal z vrtoglavne si pečine,
 Da treščila te koza je v propad,
 Da te zagrebel je dereči plaz,
 Da počil je mamljivi led pod taboj
 In v grozno globočino živega
 Pokopal te. — Ah, lovca drznega
 V podobi tisočernej smrt lovi
 Po gori! Pogublјiva pota so,
 Ki se vijó nad strmoglavim brezdnom !

Tell.

Kdor bistro vidi in je zdravih čutov,
 Bogú zaupa ino lastnej moči,
 Nevarnosti se lahko vsakej ogne;
 Kdor je na gori rojen, gora ga
 Ne straši.

(Dokonča delo i spravi sekiro.)

Zdaj pa mislim, da mi leto
 In dan držala vrata bodo. V hiši
 Sekira, pa tesarja treba ni.

(Vzame klobuk.)

Hedviga.

Kam pojdeš pa že spet?

Tell.

K očetu v Altorf.

Hedviga.

Al ne naklepaš nič nevarnega?

Povedi mi!

Tell.

Zakaj me prašaš to?

Hedviga.

Naklepa se na poglavarje nekaj —

Vém, da v Trebišču bil je zbor in znadem,

Da si v zavezi tudi ti.

Tell.

Na zboru

Me bilo ni — al ne odtegnem se

Deželi, ako v brambo me pozove,

Hedviga.

Kjer bo nevarnost, tje boš moral iti,

Najteže delo po navadi tebi

Dadó.

Tell.

Od ysacega zahteva se,

Kar je v njegovej moči.

Hedviga.

Untervaldeca

Prepeljal tudi v divjem si viharji

Čez jezero. Veliko čudo, da

Ušla sta smrti. Ali nisi mislil
Na ženo in otroka?

Tell.

Ljuba žena,
To je, da mislil sem, zato otrokom
Očeta sem otel.

Hedviga.

Veslanje v divjih
Valovih! Al je to zaupanje
V Bogá i ne predrznost na nebesa?

Tell.

Kdor preveč misli, ne storí veliko.

Hedviga.

Da, ti si dober, vsem pomagaš rad,
Pa pridi sam v nadlogo, ne pomore
Nobeden ti.

Tell.

Ne daj Bog, da pomoči
Mi ne bi trebalo!

(Vzame lok i tul.)

Hedviga.

Kaj z lokom hočeš?
Domá ga pusti.

Tell.

Brez orožja — sem
Brez roke.

(Dečka se vrneti.)

Valter.

Oče, kam pa pojdeš?

Tell.

V Altorf;

Otrok, al pojdeš k dedu z manoj?

Valter.

Pojdem,

Prav rad.

Hedviga.

Namestnik ondi je sedaj.

Ne hodi v Altorf.

Tell.

Dansi še odide.

Hedviga.

Zató počakaj, da odide. Ne

Spominjaj sebe ga, ker te črtí.

Tell.

Ne bode škodoval mi črt njegov.

Pošteno delam ter se ne bojím

Sovražnikov.

Hedviga.

Najbolj črtí poštene.

Tell.

Ker jim ne more škodovati. Menim,

Da meni vitez ne skalí mirú.

Hedviga.

Al veš to?

Tell.

Ni še davno, kar sem bil
Na lovu v divjej šehenskej dolini,
V samoti, kjer ni bilo žive duše;
In ko sem šel po stezi skalnatej,
Kjer bilo ognoti se ni mogoče —
Navpik nad mano je štrlela skala,
In spodej grozno je bobnela reka. —

(Otroka, vsaki na enej strani, stiskata se k njemu in pazljivo poslušata.)

Tu prišel je namestnik proti meni,
In stal nasproti mi je célo sam,
Ni bilo žive duše nama blizo.
Globok propad zijal je poleg naju.
Ko me zagledal in spoznal je on,
Ki me nekoliko popred je ostro
Prijemal zarad neke male stvarce,
In videl, da koračim proti njemu
Z napetim lokom, je obledel, treslo
Koleno se mu je in videl sem,
Da zdaj in zdaj na steno zgrudi se —
Tedaj se mi je smilil. Stopil sem
Ponižno k njemu in mu rekel: Jaz sem,
Gospod namestnik. Ali njemu je
Besedo strah zaprl. — Le z roko mi
Pomignol je, naj idem svojo pot,
Tedaj sem šel in spremstvo mu poslal.

Hedviga.

Gorjé ti! — trepetal je pred teboj,
Da tresel pred teboj se je, o tega
Nikoli ne pozabi.

Tell.

Toraj se
Ogibljem ga, iskàl me on ne bode.

Hedviga.

Le danes tje ne hodi! Pojdi raji
Na lov!

Tell.

Kaj ti po glavi hodi?

Hedviga.

Mi je pri srcu. Tje nikar ne hodi.

Tell.

Zakaj imáš skrbí, ker ni uzroka?

Hedviga.

Ker ni uzroka — Tell, domá ostani.

Tell.

Dal sem besedo, moram, ljuba žena!

Hedviga.

Če moraš, pojdi, al otroka pusti
Domá!

Valter.

Ne, mama, pojdem tje z očetom.

Hedviga.

Moj Valterček, al mene zapustiš?

Valter.

Prinesem ti kaj lepega od deda.

(Odide z očetom.)

Viljem.

Pri tebi, mama, jaz останem.

Hedviga (objame ga).

Da, ti

Si ljubček moj, sam ti mi še ostaneš!

(Gre na dvorna vrata i dolgo gleda za odhajajočima.)

Drugi prizor.

Zaprto, divji gozd; potoki se penijo po skalah.

Berta v lovskeji opravi. Koj za njo Rudene.

Berta.

Za manoj gre. Zdaj vender enkrat mu
Povem!

Rudene (naglo pristopi).

Zdaj vender, gospica, sva sama,
Okolna brezdnata so zavetje nama,

V puščavi tej se priče ne bojím,
Predolgi molk od srca odvalim. —

Berta.

Al veste, da ne bo za nama lovcev?

Rudenc.

Na uno stran so šli. — Zdaj ali nikdar!
Porabiti preskopo to trenutje,
Osodo svojo moram razvozlati
In če na vedno pahne me od vas.
— Nikar, ne glejte s temnim me očesom —
Kaj sem, da se predrznol sem do vas?
Imenovala me še slava ni;
Ne smem vrstiti se med viteze,
Junake slavne, ki vas snubijo,
Razun ljubezni zveste nemam nič. —

Berta.

Molčite o zvestobi in ljubezni,
Nezvesti vi najprvim ste dolžnostim.

(Rudenc se umakne.)

Rob Avstrii, ki se prodal je tujcu
In zatiravcu lastnega naroda?

Rudenc.

Vi, gospica, mi to očitate?
Kaj iščem v tem početji, al ne vas?

Berta.

Al mene pridobiti ménite
Z izdajstvom? Zatiravcu Geslerju

Podadem raji svojo roko, nego
 Mladenču švicarskemu, ki orodje
 Njegovo je, ki mogel zatajiti
 Natorne je dolžnosti.

Rudenc.

Bog, kaj čujem!

Berta.

Kaj možu je poštenemu takó
 Na srcu, kakor blagor svojih? Ali
 Ni srcu plemenitemu najlepša
 Dolžnost, nedolžnost brániti, pravice
 Zatiranej siroti varovati?
 Srcé mi poka zarad stisk v nebó
 Vpijočih, ki trpí jih vaše ljudstvo;
 Ljubiti moram ga in ž njim trpim,
 Ker tako krepko je, pa tako krotko;
 Priraslo mi na gorko je srcé,
 Vsak dan ga moram više spoštovati.
 — Al vi me žalite i mučite.
 Narava, viteška dolžnost mu dala
 Je vas za varha prirojenega,
 I vi ste njega iznevérili,
 Prodali se sovražniku, vi mu
 Verige kujete; krotiti moram
 Srcé, da nisem vam sovražnica.

Rudenc.

Al ne želím najboljšega narodu?

Al dragi mir mu pod mogočnim žezlom
Avstrijskim —

Berta.

V sužnost ga oklepate,
Svobodo gonite iz zadnjega
Gradú, ki je ostal jej še na zemlji!
Svoj blagor narod bolje razumeva,
Njegovih zdravih čutov nič ne moti,
Nobena zmama: vi ste v past ujeti. —

Rudenc.

Ah, Berta! vi me zaničujete,
Sovražite!

Berta.

Ko vas bi sovražila,
Bi bolje meni bilo. — Al da vidim
V zaničevanji zaničljivega,
Ki rada bi ljubila ga —

Rudenc.

O Berta,

Ko mi odpirate nebó visoko,
Ta hip me v brezdno pahate globoko.

Berta.

Ne, blago srce v prsih vaših ni
Umrlo! Spi le, hočem ga zbuditi;
Samí si hudo silo delate,
Da prirojeno bi krepost zatrli;

Al blagor vam, od vas močnejša je,
Krepotni ste in blagi sebi vkljub!

Rudenc.

Al vi se v mé zanašate? O Berta,
V ljubezni vašej morem biti vse!

Berta.

Bodíte zvesti svojemu namenu!
Spolnujte svojega stanú dolžnosti!
Trudíte se za narod in deželo,
Za sveto potegujte se pravico!

Rudenc.

Gorjé mi! o kakó vas pridobim,
Če králjevej oblasti se uprem?
Al slaba vaša roka ni v oblasti
Mogočne volje vaše rodbine?

Berta.

Posestva so mi na valdstetskej zemlji,
Ko Švicar bo svoboden, bom tud jaz.

Rudenc.

O Berta, kako luč ste mi prižgali!

Berta.

Ne dade Avstrija vam roke moje,
Po mojej dedini se stega sama,
Da v véliko vtopí jo dedino.
Pohlep, ki vam deželo in svobodo
Požreti hoče, tudi meni žuga!

— Prijatelj, sužnosti sem posvečena,
 Morda sladkaču kacemu dadó me.
 Tje, kjer hinavstvo in zvijača vlada,
 Na carski dvor me dati hočejo!
 Tam čakajo zakonske me verige,
 Ki jih črtím. Oteti more le
 Ljubezen — vaša le ljubezen me!

Rudenc.

Vi mogli tukaj bi prebivati
 In biti moji v mojej domovini?
 O Berta, želel sem na tuje, ker
 Srcé mi je za vami hrepenelo,
 Na slavnej poti sem le vas iskal,
 Pohlep po slavi vstal je iz ljubezni
 Do vas. Ko mogli bi v tem tihem dolu
 Ostati, blesk svetá zaničevati —
 Potem ničesar ne bi želel več;
 Potem naj reka strastnega svetá
 Na trdne brege naših gor divjá,
 Potem bi mirno bilo mi srcé,
 V dežele tuje ne bi hrepenelo —
 Zavetje skale, ki okrog štrlé,
 Bi nama bile srečno in veselo;
 Zaprta, srečna ta dolina naj
 Odprla nama bi nebeški raj!

Berta.

Sédaj si tak, kakoršnega mi je
 Kazalo sanjajoče srce moje.
 Prevárila me vera moja ni!

Rudenc.

O prazni i nečimrni napuh!
 Nič več ne mikaš me! moj raj bo dom.
 Tu v milej domovini, kjer vesel
 Otrok igral s cvetečimi sem venci,
 Kjer moja se razevela je mladost,
 Kjer mi živé drevesa in studenci:
 Boš moja ti! Ah, dom sem vedno ljubil!
 Ah, čutim, srečo bi brez njega zgubil!

Berta.

Kje bil na zemlji raj bi blaženi,
 Če ni v deželi ga nedolžnosti!
 Tu, kjer zvestoba stara še prebiva,
 Kjer naselilo se še ni hinavstvo,
 Tu nevošljivost sreče ne spodriva,
 Tu domovala bova v sreči jasnej,
 Tu bodeš stal ti v dičnosti prekrasnej
 Najprvi med svobodnimi možmi,
 Častil te ljud bo, ko se kralj časti.

Rudenc.

Tu, vsega ženstva krona, ti boš stala,
 Marljivo v mojem domu se sukala,
 Vabila v hišo mi nebeški mir;
 Ko pomlad trosi cvetje in zelenje,
 Ljubezen tvoja v moje bo življenje
 Trosila blagor mi na zemski tir!

Berta.

Prijatelj, glej, zató sem žalovala,
 Ker videla nad breznom sem nevarnim
 Največo svojo srečo, tebe, Rudenc! —
 Gorjé mi! kako bi mi srce mrlo,
 Ko morala bi se oholemu
 Udati vitezu, na temni grad
 K trinogu iti! Tukaj ni gradov,
 Ne ločijo zidovi me od ljudstva,
 Med katero blagor vsipati želím!

Rudenc.

Pa kako rešim se — pretrgam zanke,
 Ki va-nje sem abotno se zadrgnol?

Berta.

Raztrgaj srcem jih junaškim! Naj,
 Kar hoče, pride — bodi ščit narodu!
 Tu si na pravem svojem mestu.

(Iz daljine se čujejo lovski rogovi.)

Lovci

Se bližajo — vsaksebi morava,
 Za dom se bij in bil se boš za ljubo!
 Sovraga istega imamo vsi,
 Svoboda ista vse osvobodí!

(Odideta.)

Tretji prizor.

Travnik pri Altorfu.

Spredaj drevesa, zadaj visi klobuk na drogu. Razgled zapira
hrib, za njim se vidi snežnik.

Frishart in Lajthold na straži.

Frishart.

Zastonj stojiva tu. Nobenega
H klobuku ni, da se pokloni mu.
Sicer je tukaj bilo ko na sejmu;
Al kar visi na drogu to strašilo,
Je prazno, ko bi bilo vse pomrlo.

Lajthold.

Le spridena druhal pristopa sem,
S klobuki strganimi maha, nama
V nevoljo. Al ljudje pošteni raji
Umikajo za trg se po ovinkih,
Da hrbta ne uklanjajo klobuku.

Frishart.

Opoldne todi mimo morajo,
Ko se iz mestne hiše vračajo.
Na dobro lov sem čakal že, ker zmenil
Nobeden za klobuk se ni. Al videl
Je to duhovnik Reselman, ki šel
Je ravno od bolnika, svetim rešnjim
Telesom stopil k drogu je, crkvenec

Žvenkljati mu je moral, pokleknoh
 So vsi in ž njimi tudi jaz, častili
 So sveto telo, pa klobuka ne.

Lajthold.

Tovarš, poslušaj, vedno se mi zdí,
 Da pred klobukom tukaj na brlini
 Stojíva; ni sramota konjikoma,
 Da prazni straživa klobuk? Kdor je
 Poštèn, zaničevati mora naji.
 — Poklekati pred tem klobukom praznim,
 To je zares budalasto povelje.

Frishart.

Zakaj ne pred klobukom praznim, votlim?
 Saj célo praznim glavam se priklanjaš.

Hildegarda, Mehtilda in Elizabeta pridejo z
 otroci in stopijo okoli droga.

Lajthold.

Al tudi ti si postrežljiv slepar?
 V nesrečo rad zakopal bi poštene
 Ljudí; naj gre, kdor hoče, mimo droga,
 Pa zamižim i ne pogledam ga.

Mehtilda.

~Namestnik tu visí — pokléknite
 Otroci!

Elizabetha.

Bog daj, da bi šel in pustil
Nam svoj klobuk, ne bilo nam bi huje!

Frishart (podí jih).

Presnete babe, poberíte se!
Kdo išče vas? Pošljite sem možé,
Če ne bojijo kljubovati se.

(Ženske odidejo.)

Tell z lokom pristopi; dečka pelje za roko; gresta
mimo klobuka, nepazeč na-nj.

Valter (na hrib kazaje).

Je res, da krvavé drevesa tam
Na hribu, če sekira ktereга
Dotakne se?

Tell.

Kdo ti je pravil to?

Valter.

Ovčar je rekel, da začarana
Tam gori so drevesa: kdor jih seka,
Iz groba mu po smrti roka rase.

Tell.

Res je, drevesa so začarana.
Al vidiš tam planine, bele kope,
Ki do visocega nebá kipé?

Valter.

To so snežniki, ki po noči tako
Grmé in plaze nam pošiljajo.

Tell.

To je, in davno bi že plazi bili
Zasuli trg Altorf pod svojo težo,
Ko bi tam gori v brambo gozd ne stal.

Valter (nekoliko premišluje).

Al so kje taki kraji, kjer ni gor?

Tell.

Kdor z naših visočin tu dol na jug
Gre, kamor naše reke tečejo,
V deželo pride ravno in veliko,
Kjer hudourni viri ne šumé
In lene reke tiho se valé;
Razgled mu je na vse strani odprt,
Tam rase rež po neizmernej loki
In vsa dežela je ko rajski vrt.

Valter

Zakaj ne gremo v lepo to deželo
I tu živimo s toliko težavo?

Tell.

Dežela lepa i nebó je milo,
Al oni, ki jo obdelujejo,
Ne vživajo sadú, ki ga rodí.

Valter

Al niso svobodni posestniki?

Tell.

Cesarjevo, vladičino je polje.

Valter.

Pa vender smejo v gozd na lov hoditi?

Tell.

Gospodova je zver in perutnina.

Valter

Po vedah vsaj loviti smejo ribe?

Tell.

Cesarjeve so reke, morja, sol.

Valter.

Kdo je ta kralj, ki se ga vse boji?

Tell.

Taisti, ki jih brani in živi.

Valter

Al se ne morejo sami braniti?

Tell.

Zaupanja v soseda sosed nema.

Valter.

Ah, tesno mi je v tej širocej zemlji,
Prebivam rajše tukaj pod plazovi.

Tell.

Prav praviš, bolje je, da so snežniki
Za našim hrbtom, nego zli ljudje.

(Hočeta mimo.)

Valter.

Lej, oče, tam visí klobuk na drogu.

Tell.

Kaj mar klobuk je nama! Pojdi, pojdi!

(Hoče iti, ali Frishart stopi predinj ter molí sulico va-nj.)

Frishart.

V cesarjevem imenu! Stojte mi!

Tell (popade sulico).

Kaj hočete? Zakaj me vstavljate?

Frishart.

Ukazu ste prtili. Urno z nama!

Lajthold.

Klobuku niste poklonili se.

Tell.

Prijatelj, pusti me!

Frishart.

Brž v ječo!

Valter.

V ječo

Očeta? Pomagajte! Pomagajte!

(Kliče.)

Možjé! možjé! Za Boga, pomagajte!

Joj! joj! Očeta v ječo peljeta.

Župnik Reselman in cerkvenec Peterman pristopita
in še trije drugi možjé.

Cerkvenec.

Kaj je?

Reselman.

Zakaj si lotil se možá?

Frishart.

Sovražnik je cesarju, izdajavec!

Tell (zgrabi ga).

Jaz izdajavec!

Reselman.

Motiš se, prijatel!

Ni izdajavec, to je vrli Tell,

Pravičen človek, veren državljan.

Valter.

(zagleda Valter Firšta ter mu naproti teče).

Pomagaj, stari oče! Sila se

Godí očetu.

Frishart.

V ječo, hajdi brzo!

Valter Firšt (priletí).

Poròk sem vama za-nj! — Za voljo božjo!

Zèt, kaj se je zgodilo?

Melhtal in Staufaher prideta.

Frishart.

Zaničuje

Oblast glavarjevo, priznati neče
Vladarja.

Staufaher.

Tell bi bil to storil?

Melhtal.

Lažeš,

Grdín!

Lajthold.

Klobuku se poklonil ni.

Valter Firšt.

In zaradi tega mora v ječo? Porok
Sem za-nj; prijatelj, slušaj, pusti ga!

Frishart.

Ti bodi za-se porok in za svoje
Življenje! Mi spolnujemo dolžnosti.
Uredovne. — Le urno z nama — v ječo!

Melhtal.

O, to je sila nezaslišana!
Pripustimo, da izpred naših ga
Oči odpeljeta nesramnika?

Cerkvenec.

Prijatli, mi smo jači. Tega ne
Terpimo! Drugi nam pomorejo.

Fr shart.

Kdo vstavi poglavarjevemu se
Ukazu?

Še trije kmetje (hité blizo).

Mi pomoremo. Kaj je?
Pobijte ji na tla!
(Hildegarda, Mehtilda in Elizabeta se vrnejo.)

Tell.

Pomorem si že sam.
Pustite me le, dobri vi možjé.
Ak svojo moč pokazati bi hotel,
Polomil jima sulici bi njune.

Melhtal (Frishartu).
Ti hočeš izmed nas ga tirati!

Valter Firšt in Staufaher.
Mirujte, tiho!

Frishart (kričf).
Vstaja! Hrup!
(Čujejo se lovski rogovi.)

Ženske.

Namestnik

Sem jaha!
Vilj. Tell.

Frishart.

Zaničuje

Oblast glavarjevo, priznati neče
Vladarja.

Staufaher.

Tell bi bil to storil?

Melhtal.

Lažeš,

Grdín!

Lajthold.

Klobuku se poklonil ni.

Valter Firšt.

In zarad tega mora v ječo? Porok
Sem za-nj; prijatelj, slušaj, pusti ga!

Frishart.

Ti bodi za-se porok in za svoje
Življenje! Mi spolnujemo dolžnosti.
Uredovne. — Le urno z nama — v ječo!

Melhtal.

O, to je sila nezaslišana!
Pripustimo, da izpred naših ga
Oči odpeljeta nesramnika?

Cerkvenec.

Prijatli, mi smo jači. Tega ne
Terpimo! Drugi nam pomorejo.

Fr shart.

Kdo vstavi poglavarjevemu se
Ukazu?

Še trijé kmetje (hité blizo).

Mi pomoremo. Kaj je?
Pobijte ji na tla!
(Hildegarda, Mehtilda in Elizabeta se vrnejo.)

Tell.

Pomorem si že sam.
Pustite me le, dobri vi možjé.
Ak svojo moč pokazati bi hotel,
Polomil jima sulici bi njune.

Melhtal (Frishartu).
Ti hočeš izmed nas ga tirati!

Valter Firšt in Staufaher.
Mirujte, tiho!

Frishart (kriči).
Vstaja! Hrup!
(Čujejo se lovski rogovi.)

Ženske.

Namestnik

Sem jaha!
vilj. Tell.

Tell.

Prizanesíte, dragi poglavar!
 Zgodilo se je, ker premislil nisem,
 Namèn moj ni bil, vas zaničevati.
 Razbornega ne zvali bi me Tella.
 Prizanesíte, ne zgodi se več.

Gesler (po kratkem molku).

Pripovedujejo, da strelec si,
 Da ti v deželi ni enacega.

Valter.

In to je res, gospod! Na sto korakov
 Moj oče jabelko vstrelí z drevesa.

Gesler.

Tell, al je ta tvoj sin?

Tell.

Da, gospod.

Gesler.

Al imaš več otrok?

Tell.

Gospod, dva sina.

Gesler.

In kateri med obema ti je milši?

Tell.

Gospod, oba sta mi enako draga.

Gesler.

Tedaj, ker jabelko na sto korakov
Z drevesa ustreliš, umetnost svojo
Pokazati mi moraš. — Vzemi lok —
Pri sebi imaš ga. Napni tetivo,
Ustrelj jabelko raz dečkovo
Glavó al svèt ti dajam, dobro meri,
Da s prvo ga pušico ustreliš.
Če ne, pod mečem pade tvoja glava.

(Vse strah spreletí.)

Tell.

O, kako grozo pričakujete
Od mene! — Da raz glavo lastnega
Otroka bi — Ne, ne, gospod, le-tega
Ne mislite — Obvari mili Bog! —
Velevati v resnici tega vi
Ne morete očetu!

Gesler.

Streljal sinu
Boš jabelko raz glavo. Hočem in
Velevam.

Tell.

Jaz bi meril smrtnim lokom

Na glavo ljubega otroka? Raji
Umrjem!

Gesler.

Ako ne, umrješ ti
In tvoj otrok.

Tell.

Jaz bi umoril sina!
Gospod, vi nemate otrok — ne veste,
Kaj giblje v srcu se očetovem.

Gesler.

Aj, Tell, kaj naglo si takó razboren!
Pripovedujejo, da si sanjavec,
Da po človeških ne živiš navadah.
Ti ljubiš čudna dela. Toraj sem
Izmislil tebi ta predrzni strel,
Kdo drugi — znam — pomišljaj bi se — ti
Okó zatisneš, srčno ustreliš.

Berta.

Gospod, z ubogimi se ne šalíte
Ljudmí, ki tukaj groze trepetajo!
Iz vaših ust kaj malo šal so čuli!

Gesler.

Kdo pravi, da se šalim?

(Stegne se med veje, ki nad njim visé.)

Jabelko

Je tukaj. Prostor! Naj odmeri si
Daljavo — dvakrat štirideset korakov,
Ne več, ne menj. Bah! se je, da ne
Zgreši na sto korakov. — Strelec, zdaj
Pomeri, sproži in ne zgreši pike!

Haras.

Bog, to ni šala — deček moj, poklekni
In prosi milosti namestnika!

Valter Firšt.

(na strani Melhtalu, ki se težko premaguje).

Mirujte, prosim, premagujte se!

Berta (namestniku.)

Naj dosti bo, gospod! Divjaštvo je
Z očetovo se šaliti britkostjo.
Če smrti je ubogi mož zapal,
Ker se pregrešil v malej stvarci je,
Za Boga! smrt desetkrat je pretrpel,
Pustite v miru božjem ga domú,
Občutil jezo vašo je, ta ura
V spomin bo njemu i njegovim vnukom.

Gesler.

Stopíte v kraj. — Kaj čakaš? Urno, urno!
 Zapalo meni je življenje tvoje,
 In glej osodo tvojo milostljivo
 Izročil sem umetnej tvojeji roki.
 Ne more tožiti o hudej sodbi,
 Ki dá osoda se mu v lastno roko,
 Ponašaš z nezgrešljivim se očesom,
 Prav, strelec, razodeni mi umetnost.
 Cilj je dostojen, plača je velika!
 Zadeti v črno piko more tudi
 Kdo drug, umetnik pravi je le tisti,
 Ki trden je v umetnosti povsod,
 Ki ne slabi mu srce roke, in
 Ne moti oka.

Valter Firšt (poklekne predinj)

Mi priznavamo,
 Gospod namestnik, vašo visokost.
 Prizanesite njemu, polovico,
 Vzemite moje premoženje vse!
 Očeta tako grozno ne kaznujte!

Valter Tell.

Ne kleči, stari oče, pred trinogom!
 Recíte, kam da stopim. Ne bojim se.
 Letečo ustreli moj oče tico,
 Gotovo ne zadene mi srca.

Stauffer.

Gospod namestnik, ali vam ne smili
Nedolžni se otrok?

Reselman.

Pomislite,

Da je v nebesih Bog, ki vas pokliče
Na ostro sodbo zaradi tvojih del.

Gesler (kazaje na dečka).

Privežite ga ondi k lipi!

Valter Tell.

Mene

Privezati! Ne, zvezan nečem biti.
Pokojen bom, ko jagnje in še sopel
Ne bom. Če me privežete, ne morem
Strpéti, besen bodem na vezí.

Haras.

Naj ti zavežejo samo oči!

Valter Tell.

Zakaj oči! Al mislite, da se
Bojim iz rok očetovih pušice?
Dočakam mirno jo, z očmi ne trenem.
— Le urno, oče, pričaj, da si strelec!

Ne véruje ti, hoče nas poklati —

Na jad trinogu sploži i zadeni!

(Stopi pod lipo, na glavo mu denejo jabelko.)

Melhtal (kmetom).

Kaj? Al pred našimi očmi se ima

Ta groza pripetiti? Čemu smo

Prisegli?

Staufaher.

Vse zastonj! Mi nemamo

Orožja; glejte, koliko je sulic.

Melhtal.

Da nismo vzdignoli koj takrat se!

Bog jim odpusti, ki so svetovali

Odlašbo.

Gesler (Tellu).

Pašči, pašči se! Orožja

Zastonj ne nosimo. Nevarno je

Orožje smrtno, rade se pušice

Na strelca vračajo. Napihnjena

Pravica, ki si kmet jo jemlje, žali

Najvišega deželnega gospoda.

Orožen smel bi le poveljnik biti.

Al, ker vas lok i strele veselé,

Prav, strelam hočem iclj pokazati,

Tell (napne lok in pušico nastavi).
Na stran stopite! Prostor!

Staufaher.

Kaj, Tell? Vi bi —
Nikakor ne — Vi trepetate, roka
Se trese in šibi se vam koleno —

Tell (spustivši lok).
Migljá mi vse pred okom!

Ženske.

Bog pomagaj!

Tell (Geslerju).
Nikarte strela! Nate moje srce!
(Razgali si prsi).
Naj mi ga konjiki presunejo!

Gesler.

Zahtevam strel, ne tvojega življenja.
— Tell, saj ti vse umeš! Ti ne trepečeš
Nikjer; kormila vaje si in loka;
Ne straši te vihar, ko moreš koga
Oteti. Rešnik, zdaj si sam pomagaj,
In vse otmeš.

(Tell je strašno nemiren, roké se mu tresejo, oči vrté, upira jih na poglavarja in proti nebu. — Naglo seže v tul po drugo pušico ter jo vtakne v zavrtnik. Namestnik pazi na vse njegovo vedenje.)

Valter Tell (pod lipo).

Le sproži, oče! Ne

Bojím se.

Tell.

Moram!

(Ohrabri se in pomeri.)

Rudenc.

(ki je ves čas osupnjen stal in se po sili zdrževal, stopi izmed množice.)

Poglavar deželni,
Nehajte! dalje več ne boste gnali,
Ne boste ne. — Le skušnja bila je —
Dosegli ste namèn — Ostrost pretrda
Namena ne doseže pravega,
Tetíva prenapeta rada poči.

Gesler.

Molčíte, dokler vas ne vprašam,

Rudenc.

Smem

In hočem govoriti! Králjeva
Mi čast je sveta! Taka vlada mora

Sovraštvo obuditi, ni po volji
 Cesarjevej — In to smem trditi —
 Pravice nemate, ne smete tako
 Zatirati naroda mojega.

Gesler.

Ha, vi bi kljubovali!

Rudenc.

Molčal sem na

Vsa grozna djanja, ki sem videl jih;
 Zapiral sem očesa jasna, čute
 Zatajeval kipečega srcá,
 Ki jeze vrelo mi je v tožnih prsih.
 Izdajnik bil bi svojej domovini
 In kralju, ako dalje še molčim.

Berta (stopi medinj in med namestnika).

Moj Bog, vi dražite še le trinoga!

Rudenc.

Zapustil svoje ljudstvo, odpovedal
 Se svojej rodbini, raztrgal sem
 Vezí natorne, da sem k vam pristopil,
 Ker mislil sem, da blagor pospešujem
 Narodu, ker cesarsko moč podpiram —
 Z oči mi pada mrena. Z grozo vidim,
 Da pripeljali ste na brezdno me,

Skalili ste svobodno mi menitev,
Pošteno srce otrovali. — Hotel
V najbolj misli sem zatreti narod.

Gesler.

Predrzní jezik, kako govoriš
Gospodu svojemu?

Rudenc.

Ne vi, le kralj
Je moj gospod.—Svoboden sem tud jaz,
Ne samo vi, v nobenej viteškej
Kreposti me ne vžugate. Da bi
Ne bili tukaj v králjevem imenu,
Ki tudi ondi ga častím, kjer se
Predržno sramotí, na boj bi vas
Pozval, po viteškej navadi bi
Odgovor dali mi. — Le migajte
Spremljačem --- Nisem brez orožja, kakor
So tukaj ti-le —

(Kaže na ljudstvo.)

Dober meč imam,
Kdor se mi bliža —

Staufaher (vsklikne).

Jabelko je palo

(Ko so obrnoli se vsi na to stran in ko stoji Berta med
Rudencem i namestnikom, sprožil je Tell.)

Reselman.

Otrok je živ!

Mnogo glasov.

Zadeto jabelko!

(Valter Firšt omahne, Berta ga podprè.)

Gesler (se čudi).

Je sprožil? Drzni bes!

Berta

Otrok je živ;

Zavedite se, dobri oče!

Valter Tell (priskače z jabelkom).

Oče,

Tu nate jabelko — Znal sem dobro,

Da dečka svojega ne ranite.

Tell.

(Stojí sključen, ko bi hotel za pušico; lok mu pade iz rok. — Čim vidi, da k njemu deček skaklja, teče mu z razpetima rokama naproti, vzdigne ga in živo ljubeznijo na srce prišisne. Med tem pa se zgrudi na tla. Vsi so ganjeni.)

Berta.

Moj mili Bog!

Valter Firšt (sinu in vnuku).

Otroka! ljuba moja

Otroka!

Staufaher.

Hvala Bogu!

Lajthold.

To je strel!

Še pozni svét o njem govoril bode.

Haras.

Slovela bode Tellova pušica,
Doklér ne ganejo se z mesta gore.

(Dá jabelko namestniku.)

Gesler.

Za Boga, ravno v sredo je zadeto!
Da, to je strelec, hvaliti ga moram.

Reselman.

Zadel je dobro, al gorjé mu, ki
Ga je primoral, da je skušal Boga!

Staufaher.

Zavedite se, Tell, vstanite, dobro
Ste pogodili in svobodno smete
Na dom.

Reselman.

Peljite sina materi!

(Hočejo ga odvesti.)

Gesler.

Tell, čuješ?

Tell (se vrne).

Kaj velevate, gospod?

Gesler.

Pripravil loku si še drugo strelo —

To sem opazil. — Kaj si mislil ž njo?

Tell (v zadrgi).

Gospod, med strelci je navada taka.

Gesler.

Ne, Tell, veljati tega ti ne dam;

Gotovo je imela drug namen.

Naravnost mi povej resnico, Tell!

Naj bo, kar hoče; tvojega življenja

Se ne dotaknem. Kaj si hotel s strelo

Le-tó?

Tell.

Gospod, naj bode, ker se ne

Dotaknete življenja mojega,

Odkritosrčno vam povem resnico.

(Potegne pušico iz zavratnika, ter se ozre strašnim pogledom
na poglavarja.)

Ustrelil bil bi z drugo streló v a s,
Ak bi zadel bil ljubo svoje dete,
In vas — gotovo zgrešil bi ne bil.

Gesler.

Prav, Tell, življenje sem ti daroval!
Zastavil viteško besedo — mož
Beseda bodem, ali ker spoznal
Huđobne tvoje sem namene, saboj
Te vzamem i zaprem, kjer solnce te
In luna ne obsije nikdar več,
Kjer bal ne bodem tvoje strele se.
Zgrabíte, hlapci, ga in zvežite!
(Tella' zvežejo.)

Staufaher.

Gospod! takó ravnali boste z možem,
Nad katerim vidno se je razodela
Usmiljena nebeška roka?

Gesler.

Jaz

Bi videl, ali v drugo reši ga.
Na ladjo ž njim! Za vami pridem brzo,
Odpeljem v Kiznaht ga sebój na grad.

Reselman.

Ne smete ga, še kralj bi ga ne smel,
Svobodno pismo tega ne pripušča!

Gesler.

Kje ga imate? Ali ga je cesar
Potrdil vam? Do zdaj ga vam še ni

Potrdil. — Pridobiti morate
 S pokorščino to milost, vstajniki
 Ste vsi na kraljevo oblast, predrzno
 Zaroto v svojih prsih kurite,
 Poznam vas dobro — v srce vidim vam —
 Zdaj tega jemljem vam iz vaše srede,
 Al vsi deležni ste njegove zlobe.
 Kdor moder je, naj sluša in molčí.

(Odide. Berta, Rudenc, Haras in hlapci za njim. Frishart in
 Lajthold ostaneta.)

Valter Firšt (zelo žalosten).
 Zastonj je vse, trinog je sklenol mene
 In z manoj pogubiti ves moj rod!

Staufaher (Tellu).
 O Tell, zakaj dražili ste trinoga!

Tell.
 Kdor čutil moje bolečine je,
 Naj se prēmaga!

Staufaher.
 Zdaj je vse zgubljeno!
 Verige vaše so verige naše!

Kmetje (stopijo krog Tella).
 Tolažba zadnja z vami nam odplava!

Lajthold (bližaje se).
 Tell, smiliš se mi — ali moram biti
 Pokoren.

Tell.

Z Bogom!

Valter Tell (oklepa se ga, zelo žalosten).

Oče, mili oče!

Tell (vzdigne proti nebu roko).

Tam gori je tvoj oče! Njega kliči!

Staufaher.

Tell, kaj čem poročiti vašej ženi?

Tell (strastno sina na srce pritisne).

Otrok ni ranjen, meni Bogi pomore.

(Hitro se jim iztrga in odide s stražo.)

Četrto djanje.

Prvi prizor.

Iztočni breg firvaldstatskega jezera.

Čudno vpodobljene skale zapirajo razgled na zahod. Jezero
je viharo, silni valovi bučé, bliska se in treska.

Konrad iz Grzave. Ribič in ribarček.

Konrad.

Z očmi sem videl, verjemíte mi;
Zgodilo se je, kakor sem povedal.

Ribič.

Tell vjét in zvezan, v Kiznaht odpeljan,
Najbolji. mož v deželi, najhrabreji
Junak, svobodi najmočnejši steber.

Konrad.

Namestnik sam čez jezero ga pelje;
K odhodu pripravljali so se ravno,
Ko sem odrival od Pečí, al viher,

Ki je nenadno vstal in me primoral
Na suho zemljo tukaj stopiti,
Zadržal morebiti jih je tam.

Ribič.

Tell v sponah, v roci poglavarjevej!
O, verjemíte mi, globoko ga
Zakoplje, da ne bo več dneva videl!
Ker bati mora se pravične jeze
Svobodnega moža, ki ga je tako
Razdražil!

Konrad.

Glas je tudi počil,
Da je na smrtnej postelji župan
Nekdanji, plemeniti Atinghausen.

Ribič.

Tak upa zadnja zvezda nam ugaša!
On bil je še edini, ki je smel
Svoj glas povzdignoti pravici našej!

Konrad.

Čedalje groznejše vihar bučí;
Bog z vami! V selu prenočím, ker danes
Nikakor misliti na vožnjo ni.

(Odideta.)

Ribič.

Tell v ječo vržen, Atinghausen mrtev!
Trinoštvo, dvigni zdaj nesramno čelo,
Od sebe vrzi vso sramoto! Jezik

Onemel je pravici! Oslepljêno
 Videče je okó, oklenjena
 Je roka, ki bi mogla dom oteti!

Ribarček.

Kak se je toča vsula! Oče, stopi
 Pod streho, v toči ni prijetno zunaj.

Ribič.

Bučajte, vihre! Strele, vžigajte!
 Pretrgajte oblaki se in lijte
 V potocih plohe, potopite vso
 Deželo! V kalu pomoríte zarod!
 Uíme divje, gospodarite!
 Vrníte se medvedje in volkovi
 V puščavo divjo! vaša je ta zemlja.
 Kdo bode tukaj živel nesvoboden!

Ribarček.

Al čujete, kakó grmí po brezdnu,
 Kakó šumé razjarjeni vrtinci!
 Takó še nikdar vrelo ni v globini!

Ribič.

Nikoli še nobenemu očetu
 Se ni velelo, naj pomeri v glavo
 Otroku lastnemu! I v divjem srdu
 Narava ne bi temu se uprla? —
 — Ne čudil bi se, ko bi v jezero
 Pripognole se skale, ko bi se
 Ledeni raztajali stolpi, ki

Sknopneli niso še od tiste dobe,
 Kar Bog je vstvaril svét, ko gore
 Bi počile, zasule stara brezdna,
 Pogoltnol vse stvari potop vesoljni !
 (Čuje se zvonjenje.)

Ribarček.

Al čujete na gori zvon? Gotovo
 V nevarnosti je kaka ladija,
 K molitvi opominja zvon ljudi.
 (Stopi više.)

Ribič.

Gorjé vozilu, ki se ziblje zdaj
 V prestrašnej tej zibeli! Nič mu ne
 Pomaga ne kormilo, ne krmar,
 Vladar je viher, veter in valovi,
 Ko pene premetavajo človeka.
 — Pristana tukaj blizo ni, ki bil
 Bi mu zavetje! Strme, nage skale
 Z mrtvaškim čelom mu grozé nasproti,
 Ter mu kamnene prsi kažejo.

Ribarček (kaže na levo).

Ah, oče, od Pečí se ziblje ladja.

Ribič.

Pomozi mili Bog popotnikom!
 Če v tej globini vjame se vihar,
 Divjá, ko besna roparska zverina,
 Ki buta na železne palice

I rjove ino išče vrát zastonj!
 Kjer krog in krog zapira jo skalovje
 Iz tesne jame do nebá kipeče.

(Stopi više.)

Ribarček.

Brod je gospode urnske, po praporu
 In po rudečem krovu ga poznavam.

Ribič.

O, božje sodbe! Da, namestnik je,
 Tam pelje se in svojo hudobijo
 Na ladji saboj vozi. Kako naglo
 Dosegla ga je maščevavna roka!
 Zdaj vé, da viši je nad njim gospod.
 Valovi ne poslušajo besed
 Njegovih, ne poklanjajo se skale
 Njegovemu klobuku. — Deček moj,
 Ne moli! V božjo sodbo se ne vtikaj!

Ribarček.

Ne, za namestnika ne molim — Molim
 Za Tella, ki je ž njim na ladiji.

Ribič.

Nespametna in slepa ti uíma!
 Al moraš ladijo s krmarjem streti,
 Da en ega krivičnika pogrezneš?

Ribarček.

Poglejte, srečno so že bili mimo
 Grebena, ali moč viharjeva,

Ki meče jo v krnico Vragov dom,
 Nazaj drví jih na Visoko os.
 — Ne vidim jih več.

Ribič.

Tam-le je Sekulja,
 Ki ladij mnogo je uže razbila.
 Če tam previdno se ne ognejo,
 Raztrusnejo jim ladijo. Pečine,
 Ki v globočino jezersko strmé.
 — Imajo vrlega na ladiji
 Krmarja, če jih kdo oteti more,
 Otmè jih Tell, al roke ima v sponah.

Viljem Tell z lokom.

(Naglo pristopi, zavzét se ozira krog sebe, vede se silno
 nepokojno. Ko je sredi obzora, razpne roke proti zemlji i
 potem proti nebu.)

Ribarček (ga zagleda).

Poglejte, oče, kdo-li tam klečí? -

Ribič.

Z rokama prah objemlje črne zemlje
 In vede se, ko da bi z uma bil.

Ribarček (se mu bliža).

Za Boga! Oče, sem stopite, glejte!

Ribič (bližaje se).

Kdo je? Nebeški Bog! Kaj? Tell? Kakó ste
 Sem prišli? Govorite!

Ribarček.

Niste bili
Ujeti, zvezani na ladji tam?

Ribič.

Al niso odpeljali v Kiznaht vas?

Tell.

Otel sem se.

Ribič in ribarček.

Oteli! Čuda božja!

Ribarček.

Od kod ste prišli sem?

Tell.

Od tod iz ladje.

Ribič.

Ne?

Ribarček.

Kje pa je namestnik?

Tell.

Po valovih

Se goni.

Ribič.

Ni mogoče! Ali vi?
Kakó ste prišli sem? Kakó ušli
Viharju ste in sponam?

Tell.

Mene je

Otela božja roka — Poslušajte!

Ribič in ribarček.

O, govorite, govorite!

Tell.

Veste,

Kaj se v Altorfu pripetilo je?

Ribič.

Vem dobro, govorite!

Tell.

Da me je

Namestnik dal prijeti, okleniti

In hotel v Kiznaht v ječo me peljati?

Ribič.

In z vami na Pečeh na ladjo stopil.

Vse vemo. Govorite, kako ste

Ušli?

Tell.

Na ladji brez orožja sem

Uklenjen ležal, človek izgubljen —

Nadjal se nisem, da bom kdaj še videl

Veselo solnčno luč, otrokom, ženi

Obličje milo, brez tolažbe sem

Oziral na valove se. —

Ribič.

Ubožec!

Tell.

In tako smo vozili se: namestnik
 In Rudolf Haras ino grajski hlapci.
 Moj tul in lok sta pri kormilu zadej
 Ležala. Ko dospeli smo do Male
 Osi, poslala nam je božja roka
 Kar naglo tako strašno, grozno vihro
 Iz temnih brezden svetega Gotharda,
 Da vsem veslarjem je upalo sree,
 Menili vsi so, da utonejo.
 Sedaj k namestniku se je obrnol
 Služabnik neki in govoril mu:
 Gospod, nevarnost svojo vidite
 I našo, vsem nasproti smrt reži. —
 Pomagati si ne vedó veslarji,
 Morí jih strah, ne znado prav veslati.
 Pa Tell je krepek mož, krmar izurjen.
 Kaj, ko bi on v nevarnosti pomogel
 I krmo vzel? Na to mi rekel je
 Namestnik: Tell, odpel bi spone tebi,
 Če moreš nas oteti iz valov.
 In odgovoril sem mu jaz: Gospod,
 Če božja volja je, vas k bregu srečno
 Pripeljem. Zdaj odpeli so mi spone,
 H kormilu stopil sem, pošteno vozil;
 Al večkrat sem skrivaj na stran pogledal,
 Kjer sta ležala lok in tul; pazljivo
 Okó na breg obračal, da zapazim,
 Al mogel kje uskočiti bi srečno.

In ko ugledal sem na brdu skalo
Plošnjato in na jezero visečo —

Ribič.

Poznam jo, pod Visoko je osjó,
Al rekel bi, da ni mogoče tako
Visoko z ladje na-njo skočiti. —

Tell.

Zavpíl sem hlapcem: Tje veslajte tje!
Ko priveslamo do pečine, iz
Največe smo nevarnosti oteti. —
In ko veslaje smo do nje dospeli,
Bogá sem prosil milosti, napel
Vso moč, pritiskol krmo na pečine.
Zdaj urno sem popadel lok in tul,
Ko trenol bi, zavihTEL se na skalo.
Pa v skoku s krepko nogo ladjo pahnol
Med grozni ples razburjenih valov —
Naj tam jo mečejo valovi, kakor
Bog hoče! — Tako sem ušel viharju
In hujemu sovražniku — človeku!

Ribič.

Tell, Tell! Sam sebi skor ne vérujem,
Nebesa s čudežem so vas otela,
Al zdaj povejte mi, kam pojdete,
Ker varni niste, če namestnika
Ne potopé razjarjeni valovi.

Tell.

Ko ležal sem na ladiji oklenjen,
Povedal je, da stopi pri Studenci
Na suho, da me v grad skoz Švic popelje.

Ribič.

Al misli tje po suhem iti?

Tell.

Da.

Ribič.

Tedaj se skrijte brez odloga! Dvakrat
Vas Bog ne reši iz njegovih rok.

Tell.

Kje steza je najbliža v Art in Kiznaht?

Ribič.

Mim Kamnika drži odprta cesta;
Pa krajši i skrivneji pot skoz Loverc,
Moj deček more vam pakazati.

Tell (mu seže v roko).

Bog vam povrni dobro delo. Z Bogom!

(Odide, pa se spet vrne.)

Al niste tudi vi v Trebišču bili?

Če se ne motim, čul iné sem vaše.

Ribič.

Da, bil sem tam, prisegel sem v zavezo.

Tell.

Tedaj storite mi dobroto in

Hitite v Birglen! Žalostna mi žena
 Obupa, oznaníte jej, da sem
 Otét i dobro skrit.

Ribič.

Kaj dém, če praša,
 Kam ste se skrili?

Tell.

Svaka mojega
 In družih, ki prisegli so v Trebišču,
 Tam najdete, recite jim, naj srčni
 In dobre volje bodo: Tell je prost,
 Njegova roka svobodna in krepka;
 Kaj več o meni bodo kmalo čuli.

Ribič.

Kaj mislite? Odkrijte brez ovinkov.

Tell.

Ko bom dovršil, vstane govorica.

(Odide.)

Ribič.

Pokaži pot mu, Janko. — Bodi Bog ž njim!
 Kar koli si namenil je, stori.

(Odide.)

Drugi prizor.

Na dvorih plemenitega Atinghausna.

Baron v naslanjaču umira. Valter Firšt, Staufaher,
Melhtal in Baumgarten imajo posel ž njim. Valter
Tell kleči pred umirajočim.

Valter Firšt.

Izdahnil dušo je, zapustil svet.

Staufaher.

Mrliču ni podoben. — Lejte, ustne
Se gibljejo njegove! Mirno spi,
Smehljá se ljubeznjivo mu obličje.

(Baumgarten gre k vratom in govori z nekim človekom.)

Valter Firšt (Baumgartnu).

Kdo je?

Baumgarten (se vrača).

Hči vaša, Hedviga, prišla je
I z vami rada govorila bi
In videla otroka.

(Valter Tell vstane.)

Valter Firšt.

Kako bi

Tolažil jo, ker sam tolažbe nemam?
Nesreča vsa na mojo glavo bije.

Hedviga (buti noter).
 Je tukaj dete? Videti ga moram,
 Pustite me. —

Staufaher.
 Mirujte, gospodar
 Umira. —

Hedviga (skoči k otroku).
 Valterček! O še živí!
 Valter Tell (se stisne k njej).
 Uboga mama!

Hedviga.
 Al je res, da nisi
 Bil ranjen?
 (Skrbno in boječe ga ogleduje.)

Ali je mogoče? Kako
 Je mogel na-te meriti? O! nič
 Ne čuti! Kako mogel je pušico
 Na milo svoje dete sprožiti!

Valter Firšt.
 Bil je primoran, pokalo mu britko
 Je srce, šlo je za njegovo glavo.

Hedviga.
 O, da imél očetovsko bi srce,
 Dal raji bil bi sto — in stokrat glavo!

Staufaher.
 Hvalíte in častíte Boga, da je
 Tak dobro vse obrnol. —

Hedviga.

Ali morem

Pozabiti, kaj bilo bi se moglo
Zgoditi? — Bog nebeški! Ak živim
Sto lét — očeta videla bom vedno
Na zvezanega sina meriti,
Frčala v srce bo mi vedno strela.

Melhtal.

Da znate, žena, kako ga je dražil
Namestnik!

Hedviga.

O surovo moško srce!
Če kdo njegov napuh razžali, sveto
Mu nič več ni, v tegoti slepej vaga
Otroško glavo, matрно srce!

Baumgarten.

Ni dosti trda vašega možá
Osoda, da ga tako grajate?
Al k srcu vam ne gre nj eg ov o britko
Trpljenje?

Hedviga (se obrne proti njemu in va-nj očí uprè).

Al imáte za prijatla

Le solze, kje ste bili takrat, ko
So vrgli v spone jakega možá?
Zakaj mu niste pomagali? Stali
Od daleč, gledali, pustili ste
Trinoštvo, dovolili, da odveli

Prijatla so iz vaše srede. — Ali
 Je Tell enako storil vam? Ali
 Brez dela vas je miloval, ko bili
 So konjiki za vašimi petami?
 Ko je pred vami jezero divjalo?
 Ni miloval vas s praznimi solzami,
 Na ladijo je skočil, žene in
 Otrok pozabil, da je vas otél.

Valter Firšt.

Kakó bi mogla bila ga otéti
 Peščica mala, neorožena!

Hedviga (se mu vrže na prsi).
 Ah, oče! In ti tudi si ga zgubil!
 Dežela naša, vsi smo ga zgubili;
 Potreba njega nam je, nas je njemu!
 Obupa Bog obvari dušo njemu!
 Skoz trdne zide v pusto ječo k njemu
 Prijatlova tolažba ne prodrè. —
 Ah, ko bi zbolel! Ah, zboleti mora
 V mokrotnej temnej ječi. Kakor gorska
 Cvetica vene ino hira v zraku
 Močvirnem, tako ni življenja njemu
 Drugod, razun na milej solnčneju luči,
 V planinskem čistem zraku. On je v ječi!
 On! svoboda je dih njegov; živeti
 V podzemeljnih zrakovih on ne more!

Staufaher.

Umirite se! Vse moči napnemo,
Da vrata temne ječe mu odpremo.

Hedviga.

Kaj morete brez njega? Dokler bil
Je Tell svoboden, up smo še imeli,
Prijatla še imela je nedolžnost,
Imél pomočnika preganjani;
Tell vas je vse otél. — Vsi skupaj vi
Ne morete njegovih spon odpeti!

(Baron se probudí.)

Baumgarten.

Probuja se, mirujte!

Atinghausen (se sklóni).

Kje je?

Staufaher.

Kdo?

Atinghausen.

V poslednjem hipu me zapustil je!

Staufaher.

Za mladega plemiča praša. — Ali so
Poslali po-nj?

Valter Firšt.

Da, — Tolažite se!

Srcé je našel svoje, on je naš.

Atinghausen.

Al se potegnol je za domovino?

Staufaher.

Predrzo in junaško.

Atinghausen.

Pa ga ní,

Da prejme moj poslednji blagoslov?

Že čutim, naglo se mi bliža smrt.

Staufaher.

Ni tako, plemeniti moj gospod!

Okrepilo je spanje vas, vjasnilo

Se vaše je okó.

Atinghausen.

Življenje je

Trpljenje; to me tud je zapustilo.

Minolo je trpljenje, up minol.

(Zagleda dečka.)

Čigav je deček ta?

Valter Firšt.

Blagoslovíte

Ga, moj gospod! Moj vnuk, sirota je.

(Hedviga poklekne z dečkom pred umirajočega.)

Atinghausen.

Sirote ste vsi, ki zapuščam vas. —

Gorjé mi, videlo oko je moje

Grob in pogubo mile domovine!

Vrstnike vse sem moral preživeti,
Da v grob ponesem vse najslaje upe.

Staufaher (Valter Firštu).

Al mora v temnej žalosti umreti?
Zvedrímo uro mu poslednjo žarkom
Vesele, lepe nade! — Plemeniti
Gospod! Umirite srcé! Ne, nismo
Še zapuščeni, nismo še zgubljeni.

Atinghausen.

Kdo vas otmè?

Valter Firšt.

Samí. Le poslušajte!

Vse tri dežele so se pomenile
Na zboru, da trinoge zapodé.
Zaveza je storjena; sveta nas
Prisega veže. Djanje se pričnè,
Še preden novo leto tek začnè.
Vaš prah počival bo v svobodnej zemlji.

Atinghausen.

Kaj pravite? Zaveza je storjena?

Melhtal.

Vse tri dežele naše vzdignejo
Se isti dan. Pripravljeno je vse.
Skrivnost je dobro hranjena do zdaj,
Daravno znana je stoterim. Votla
So pod trinogi tla, prešteti dnevi.

Oblasti njihne, kmalo več ne bo
Sledú za njimi.

Atinghausen.

Kaj pa trdni gradi
V deželi?

Melhtal.

Padejo na isti dan.

Atinghausen.

In je-li tudi plemstvo v zvezi vašej?

Staufaher.

Pomoči nadjamo od njega se,
Ko pride čas; do zdaj prisegli so
Le kmetje.

Atinghausen

(se počasi skloni in zelo čudi)

Ker so tako djanje kmetje
Samí sklenoli brez pomoči plemstva,
Na svojo moč se toliko zanesli —
Zares, potem ni treba nas na svetu:
Veselo smemo v rako vleči se.
Živeló bo za nami veličastvo
Človeško — druga moč ga uzdrží.
(Položí roke na dečkovó glavo, ki pred njim klečí.)
Iz glave, kjer je jabelko ležalo,
Zazelení vam nova svoboda;
Mené se časi, staro se podira,
Življenje novo iz prahú izvira.

Staufaher (Valter Firštu).

Poglejte, kako se okó mu žari!
To ni umiranje natorno, to je
Žar novega življenja.

Atinghausen.

Plemstvo stopa
Iz gradov starih in prisega mestom,
V Ihtlandu, v Turgavi se je začelo,
Že kviško dviga plemenita Berna
Gospodovavno glavo, varen grad je
Svobodnim Frajburg. Živi Tigur že
Oroža svoje čete, vojskino
Krdelo kupi, kraljem hira moč,
Na lastnih njihnih lomi se branilih.

(Naslednje besede govori s proroškim glasom in vedno bolj navdušeno.)

Že vidim kneze, plemenitnike:
Prihajajo v oprsnikih železnih
Pastirsko ljudstvo z vojsko pokorit;
Grmé krvavi boji, ljute bitve;
Poslavlja vroča kri soteske naše;
Na sulice iz lastnega nagiba
Se vsaja kmet z razgaljenimi prsi!
Razlamlja jih, cveteče plemstvo pada,
Vihrá svobode zmagonosni prapor.

(Vzame Valter Firšta in Staufaherja za roko.)

Bodite drugi z drugim — stanovitni, —
Svobodni bodi ščit svobodnemu. —

Zažigajte grmade po planinah,
 Da se krdela naglo zbirajo. —
 Bodíte zložni — zložni — žložni. —

(Pade mrtev na blazino, njegove roke ostanejo v roci Valter Firštovej in Stavfaherjevej, ki ga molče nekaj časa gledata; potem se žalostna umakneta. Med tem tiho prihajajo zelo žalostni hlapci; nekteri poklekajo pred njim i točijo solze; v tej tihoti zaklenka v gradu.)

Rudenc in prešnji.

Rudenc (naglo pristopi).

Al še živí? Povejte, ali morem
 Še govoriti ž njim?

Valter Firšt (kaže mrliča preč obrnjen).

Sedaj ste vi

Gospod nam in zavetnik, ta grad je
 Imé spremenil.

Rudenc (zelo žalosten se ozre na mrliča).

Mili Bog! Skesal

Sem se prepozno! O, da mogel ni
 Nekoliko trenutij še živeti,
 Da bi odprl skesano mu srcé!
 Zaničeval sem zvesti glas njegov,
 Ko gledal je še solčno luč — umrl je,
 Na vedno se od mene ločil, pustil
 Mi težki dolg, ki ga poplačati
 Ne morem! O, povejte! ali ga
 Nevolja na-me v smrti ni mučila?

Staufaher

Poslušal umiraje vaš pogum je
I lepo vaše djanje blagoslovil!

Rudenc (poklekne pred mrliča).

Ostanki sveti drazega možá!
Predragi mrlič! v mrzlo tvojo roko
Prisegam, da na večno tuje sem
Vezí raztrgal, vrnol se v naročje
Naroda svojega; sem, hočem biti
Iz vsega srca Švicar — —

(Vstane.)

Za prijatlom,

Ki bil je oče vsemu narodu,
Žalujte, ali ne obupajte!
Prijel od njega nisem le bogastva,
Njegovo srce, stopa v mene duh
Njegov, mladost izpelje moja vse,
Kar dolžna vam njegova starost je
Ostala. — Prečastiti oče, dajte
Mi roko! Še vi! Melhtal, tudi vi!
Ne odtegujte je! Ne obračajte
Od mene se. S prisego trdim vam,
Kar sem obetal.

Valter Firšt.

Dajte mu rokó.

Njegovo spreobrnjeno srcé
Zaupanja je vredno.

Melhtal.

Kmeta niste

Imeli v čislih. Govorite, kaj

Imamo upati od vas?

Rudenc.

Zablód

Mladosti ne spominjajte se moje!

Staufaher (Melhtalu).

Bodíte zložni, bila je poslednja

Očetova beseda. Tega se

Spominjajte!

Melhtal.

Tu imate rokó!

Če v roko kmet udari, tudi kaj

Veljá. Brez kmeta plemič, kaj je on?

Naš stan stareji je od vašega.

Rudenc.

Spoštujem ga, moj meč ga bođe branil.

Melhtal.

Gospod, desnica, ki podvrgla sebi

Je pusto zemljo in jo oplodila,

Braniti more tudi možu prsi.

Rudenc.

Vi boste mene, jaz bom branil vas,

Le tako bomo v lepej zlogi močni.

— Al prazne so besede, dokler še

Zdihuje domovina v tujih sponah.
Ko bomo vrage iz dežele vrgli,
Pogodimo se v lepem miru.

(Molči nekoliko časa.)

Kako?

Ste nemi? Ali nemate mi nič
Odkriti? Ali nisem vreden še
Zaupanja? Tedaj brez vaše volje
V skrivnosti vaše višoti se moram.
V Trebišču bili ste ponoči zbrani,
Prisega, vaši sklepi so mi znani,
Daravno mi zaupali jih niste,
Skrivnost sem hranil ko zastavo sveto.
Sovražnik nikdar nisem bil deželi
I nikdar vaših bi pravic ne gazil.
— Al odločili ste prekasno dobo.
Poteka čas in djanja naglega
Je treba — pogubílo je že Tella
Odlasjanje. —

Staufaher.

Prisega nam odlog
Veleva do božiča.

Rudenc.

Mene tam

Ni bilo, tega nisem jaz prisegel,
Čakajte vi, jaz nečem.

Melhtal.

Kako? Vi bi —

Rudenc.

Sedaj sem med deželnimi očeti,
Braniti vas mi prva je dolžnost.

Valter Firšt.

To drago truplo zemlji izročiti,
Dolžnost je prva, najsveteja vam.

Rudenc.

Ko bomo dom oteli, denemo
Zeleni venec na mrtvaško desko,
Prijatli! Ne le vaše pravo, svoje
S trinogom imam tudi poravnati.
— O čujte, znajte! Zginola je Berta,
Potajno drzovita hudobija
Ugrabila jo je iz naše srede!

Staufaher.

Takove hudobije se predrznol
Trinog je na svobodno plemkinjo?

Rudenc.

Pomoči sem obetal vam, prijatli,
In jaz prositi móram najpoprej
Je vas. Ugrabljena mi draga je.
Kdo vé, kje skriva besni jo trinog,
I kako sili v kleto jo zavezo!
Pomágajte mi, da iz klešč jo rešim
Trinožjih — ona srčno ljubi vas,
Deželi mnogo je koristila

I vredna je, da zarad nje se vsaki
Oroži. —

Valter Firšt.

Kaj počnete?

Rudenc.

Kaj vem jaz?

Ah, v temi, ki osodo njeno krije,
V neskončnej stiski te peklenske dvombe,
Ko sam ne vem, kaj bi počel in kako,
Mi v britkejši duši jasno je le to;
Da moremo jo izkopati le
Iz razvalin moči trinogov svojih,
Vse trdne moramo razsuti grade,
Morda se v njenej ječi dan zaznade.

Melhtal.

Vodite nas! Mi z vami pojdemo,
Zakaj do jutri bi odlášali,
Kar danes dovršiti moremo?
Svoboden bil je Tell, ko smo v Trebišči
Prisegali, ta groza takrat še
Se dogodila ni. Čas je prinesel
Nov zakon; le plahun bi še odlašal!

Rudenc (Staufaherju i Valter Firštu).

Pripravljeni, oroženi bodite,
Grmade se po gorah zasveté;
Hitreje, nego jadra brzovíte,
Po dolih naše zmage se zglasé;

In ko grmade v noči zabliščé,
 Tedaj se na sovražnika vrzíte,
 Trinoštvo s korenino izpulíte!

(Odidejo.)

Tretji prizor.

Klanec pri Kiznahtu.

Z une strani drži pot med skalovjem, popotnika vidiš uže
 vrhi klanca. Krog in krog štrlé skale kviško. Spredaj visi
 skala na cesto in je z grmovjem obraščena.

Tell z lokom nastopi.

Skoz to sotesko mora; v Kiznaht ni
 Nobene druge poti. — Zdaj bo konec. —
 Priložnost je ugodna. Tam-le skrije
 Očém njegovim bezeg me. Od tod
 Doseže lahko moja ga pušica;
 Potire me obrani ozka pot.
 Namestnik, spravi z Bogom se! — Pustiti
 Svét moraš, ura se ti je iztekla.

Neskrbno v tihem miru živel sem,
 Pobijal le zverí po temnih gozdih,
 Moritve čista moja vest je bila. —

Preplašil ti si me iz mojega
 Mirú, ki si pobožno mojo misel
 Napojil zmajevim penečim strupom,
 Divjaške groze si me ti privadil —
 Kdor sprožil na sinovljo glavo je,
 Zadene tud sovražnikovo srce.

Nedolžne deteti i zvesto ženo,
 Namestnik! moram tvojej besnosti
 Otéti. — Ko napenjal sem tetivo,
 Ko roka mi je trepetala; ko si,
 Divjaje grozovito me primòral,
 Da sem na glavo detetu pomeril;
 Ko sem pred taboj vil se in te prosil:
 Tedaj prisegel sem v globokem srcu
 Prisego grozno, Bogu le vedečo,
 Da prve strele prvi cilj bo tvoje
 Srcé. — Kar sem prisegel v bolečinah
 Te ure, v gnjevu tem peklensko vročem,
 To mi je svet dolg — plačati ga hočem.

Gospod si moj in mojega cesarja
 Namestnik, ali cesar bi ne bil
 Se drznol, kar se ti predrznol si.
 Poslal te je v dežele té, da sodiš
 Pravično — ostro, ker je mrzek nam,
 A ne, da bi ostudne svoje želje
 Napajal v krvi sebi na veselje;
 Še stari Bog plačuje in kaznuje!

Iz tula, britkih bolečin poslanka,
 Ti moj zaklad, največa dragotina!
 Namenil sem ti cilj, ki ga do zdaj
 Pobožna prošnja mogla ni prodreti —
 Al te be, zvesta strela, ne odbije.
 In ti, prijazna žila, ki si vedno
 Služila véрно mi v veselih igráh,
 Ne odpovedi mi v resnobi strašnej!
 Le zdaj še drži, o tetiva zvesta!
 Ki marsiktero vrgla si pušico. —
 Če moja roka to zastonj požene,
 Le to imam, za njo ne bo nobene.

(Popotnici se prikažejo na potu.)

Na to kamneno klop, izsekano
 Popotniku v počitek kratki, sedem. —
 Tu ni domovja, tu je vsaki tujec. —
 Drug družega ne praša, kaj mu je
 Na srcu, mimo vsak bití: v skrbí
 Vtopljeni trgovec in romar lahko
 Prepašani — bogaboječí mnih,
 Samotni ropar, radostni igravec,
 Tovornik s težko obloženim konjem
 Iz dálnih v dalna mesta potovaje,
 Ker vsaka pot drži na kraj sveta.
 Vsi hodijo po svojih potih, vsaki
 Na svoje delo — jaz grem na moritev!

(Séde.)

Sicer, ko oče je od doma šel,
 Preljuba otročiča, kako je
 Veselje bilo, ko je vrnol se,
 Ker s prazno roko ni prišel nobenkrat,
 Prinesel vama vselej kaj, al krasno
 Cvetico gorsko, ali redko tico,
 Al okamnino lepo, kakoršne
 Po gorah sem ter tje nahaja potnik. —
 Zdaj oče drugo lov loví, sedé
 Na robu divje poti misli na
 Moritev, vzeti če sovražniku
 Življenje. — In sedaj tud misli le
 Na vaji, mila moja otročiča!
 Da more vaji maščevavnej roki,
 Nedolžnost vajno ljubljeno oteti,
 K moritvi zdajci hoče lok napeti.

(Vstane.)

Prežim na plemenito zver. Če se
 Ne naveliča lovec dan na dan
 Pohajati po gori v mrzlej zimi
 I po skalovji v smrtnej skakati
 Nevarnosti i plezati po gladkih
 Pečinah, kjer prileplje z lastno so
 Krvjó, da ustrelí ubogo kozo:
 Jaz višo ceno pristrelím, srcé
 Sovražnikovo, ki me hoče streti.
 (Od daleč se čuje vesela muzika, ki se bliža.)

Vse žive dni sem nosil togi lok
 In uril ž njim se po pravilih lovskih;
 Zadel sem v črno piko mnogokrat,
 S strelišča marsikteri dar na dom
 Prinesel; ali danes pogodim,
 Da še nikoli tako, kar živim:
 Moj hode v naših gorah prvi dar.

Svatje se prikažejo na klanecu in gredó mimo obzora. Na lok
 naslonjeni Tell jih gleda. Poljak Stisi se mu pridruži.

Stisi.

Pristavnik samostana Merlišahna
 Se ženi danes — mož je vrlo bogat,
 Najmanj deset imá na gori čed,
 Sedaj gre po nevesto v Imizé,
 To noč bo mokra miza v Kiznahtu.
 Vsak vrli mož je tje povabljen, vabim
 Še vas.

Tell.

Resnoben človek ni za pir.

Stisi.

Če imate skrbí na srcu, strani
 Vrzíte jih! Vživajmo, kar je Bog
 Nam dal, zdaj so na svetu hudi časi;
 Zato naj človek po veselji seže.
 Tu je ženitev i drugej pokop.

Tell.

I večkrat strne eno se in drugo.

Stisi.

Na svetu je že tako. Kaj se hoče!
Nesreč povsod je dosti. — V glarnskej zemlji
Utrgal se je hrib, pogreznol Glernič
Na enej strani.

Tell.

Padajo celó
Goré? Nič trdno ne stojí na zemlji.

Stisi.

Pripovedujejo čudne se reči.
Govoril sem s človekom, ki je prišel
Iz Badna. Jezdil vitez je k cesarju,
Na potu je zagledal roj sršenov,
Planoli so razdraženi sršeni
Na konja, da se mrtev zvalil je
Na tla in vitez peš k cesarju prišel.

Tell.

Orožje ima tudi slaba stvar.
Armgartha pripelje več otrok in obstojí pod klancem.

Stisi.

Deželi prorokujejo veliko
Nesrečo in dogodbe nenaravne.

Tell.

Vsak dan dogodbe take nam donaša;
Ni treba nam jih brati iz prikazen.

Stisi.

Da, blagor mu, ki v miru njivo orje,
Sedí domá pri svojih brez žalitve.

Tell,

Živeti v miru najpobožneji
Ne more poleg zlobnega soseda.

(Tell se večkrat nemirno na klanec ozre, ko bi koga čakal.)

Stisi.

Bog z vami! — Vi nekoga čakate.

Tell.

Da, čakam ga.

Stisi.

Popótvajte na dom
Veselo! Ste-li z Urnskega? Gospod
Namestnik ima priti od ondod.

Popotnik (prišedši).

Nikar ne čakajte namestnika.
Udarile vodé so čez bregöve,
Odnosla je povodenj vse mostove.

(Tell vstane.)

Armgartha (bližaje se).

Ne bo namestnika?

Stisi.

Bi mu kaj radi?

Armgartha.

Se vé.

Stisi.

Zakaj ga tukaj čakate
Pod klancem?

Armgartha.

Tu se oognoti ne more,
Poslušati me mora.

Frishart (prileti po klancu in vpije).

S pota, s pota
Gospod namestnik jezdi za manoj.
(Tell odide.)

Armgartha (živo).

Namestnik, lej!

(Gre z otroci na sprednji obzor. Gesler in Rudolf Haras se
prikažeta na konjih vrhi klanca.)

Stisi (Frishartu).

Kakó ste prišli čez
Vodé, ker moste je odnesla reka?

Frishart.

Z jezérom smo borili se, prijatelj!
In bali bi se hudournika?

Stisi.

Na jezeru ste bili v tem viharji?

Frishart.

To je da. Svoje žive dni bom pomnil. —

Stisi.

O, stojte. —

Frishart.

Ne utegnem, moram dalje,
Da v gradu napovém namestnika.

(Odide.)

Stisi.

Ljudí poštene z ladjo vred bi bilo
Požrlo valovito jézero;
Izrodu temu pa ne more kaj
Ne voda i ne ogenj.

(Ozre se.)

Kje je lovec,
Ki sem poprej govoril ž njim?

Gesler in Rudolf Haras prijezdita.

Gesler.

Recíte,

Kar vam je drago, králjev sem služabnik,
I moram gledati, kakó mu vstrežem.
Poslal me ni v deželo, da bi hlinil
Se ljudstvu in ga miloval. Vladar
Pokorščino zahteva; praša se,
Kdo je gospod v deželi: kmet al cesar?

Armgartha.

Zdaj je priložnost! Zdaj mu vse povem!

(Boječe se bliža.)

Gesler.

Obesil v Altorfu za šalo nisem
Klobuka, ali da bi ljudska srca

Preskuševal; že davno jih poznam.
 Obesil sem ga, da jih naučim
 Priklanjati mi glavo, ki po konci
 Jo nosijo. — Na pot, kjer morajo
 Hoditi mimo, neprijetno jim
 Postavil reč sem, da jo vidijo
 Z očesom, da se svojega gospoda
 Spominjajo, ki so ga zábili.

Rudolf.

Al narod ima vender svoja prava. —

Gesler.

Na ta zdaj misliti nikakor ni!
 — Reči se imenitne snujejo;
 Cesarstvo hoče rasti, slavno delo,
 Ki ga pričel je oče, hoče sin
 Dognati, malo ljudstvo to je nam
 Na poti — tako ali tako — mora
 Udati se.
 (Hočeta dalje. Žena poklekne pred namestnika.)

Armgharta.

Usmiljenje, gospod
 Namestnik! milost! milost!

Gesler.

Kaj se mi
 Na pot postavljate na cesti? — Strani!

Armgharta.

Držé možá mi v ječi, prosijo

Sirote kruha, vsmiljeni bodíte,
Polajšajte nadlogo hudo nam!

Rudolf.

Čigavi ste, kdo je vaš mož?

Armgartha.

Ubog

Najemnik z rigiške planine, ki
Po strmih skalah nad propadi, kamor
Ne upa si živina, travo žanje. —

Rudolf (namestniku).

Za Boga! trdo, žalostno življenje!
Spustite, prosim vas, ubozega
Možá! Kar koli je zagrešil, delo
Njegovo je uže pokora huda.

(Ženi.)

Zgodí se vam pravica. — Pritožite
Se v gradu. Temu tukaj mesta ni.

Armgartna.

Ne, ne umaknem s tega mesta se,¹
Doklèr namestnik mi ne da možá!
Že šesti mesec v stolpu je zaprt
I vedno čaka sodbe še zastonj.

Gesler.

Mi boste kljubovali, žena? S pota!

Armgartha.

Namestnik, bodi mi pravičen! Ti si
Namesti kralja in Bogá sodnik

Deželi. Stori, kar si dolžen! Če
Zanašáš na pravico božjo se,
Pravičen bodi nam!

Gesler.

Stran'! Spokajte

Izpred oči nesramni mi izrod!

Armgartha (popade konja za uzdo).

Ne, ne, nič več zgubiti nemam. Z mesta
Ne dam ti, dokler ne dobim pravice. —
Le grbi čelo kakor hočeš, vrti
Očesi: — V takej smo uže nadlogi,
Da nam nič mar ni jeze tvoje. —

Gesler.

Žena,

Če izpod nog ne ideš, poteptám te.

Armgartha.

Le poteptaj me. — Čakaj. —

(Povali deteta na tla i vrže se ž njimi vred na pot.)

Tu ležím

Z otroci. — Poteptaj sirote jadne
S kopitom konjskim! Hudobijé si
Še groznejše počenjal. —

Rudolf.

Žena, ali

Ste besni?

Armgartha (živeje).

Saj potlačil si deželo
Cesarjevo že davno pod nogé!

— Ah, da sem žena! Da bi bila mož,
 Kaj boljšega bi znala, ali ne
 Ležala v prahu bi pred taboj.
 (Zopet se čuje muzika vrhi klanca, ali ne tako glasno.)

Gesler.

Kje so
 Ostali hlapci? Naj spodé jo s pota,
 Da ne storim, kar bilo bi mi žal.

Rudolf.

Gospod, sotesko so zaprli svatje,
 Služabniki ne morejo za nama.

Gesler.

O, še premilostljivo vladam ljudstvo
 Le-tó. — Svobodni so jeziki še, —
 Vkroteno ni še, kakor je potreba..
 Al priča mi je Bog, drugače bode;
 Potreti hočem trdovratna srca
 In obrzdati svobodo duhá,
 Oznaniti deželi zakon nov. —
 Jaz hočem. —

(Pušica ga probode, z roko hlastne na srce, toliko da ne pade.
 Slabim glasom.)

Bog mi bodi milostljiv!

Rudolf.

Gospod namestnik. — Bog nebeški! Kaj
 Je to? Od kod je to?

Arm garta (kviško plane).

Umor! umor!

Že omahuje, pada! V srcu mu

Tiči' pušica!

Rudolf (skoči raz konja).

Strašna zgoda! Bog —

Gospod namestnik, milosti iščíte

Od Boga! Vi ste smrtno ranjeni!

Gesler.

Le-tá je Tellov strel.

(Pade raz konja v naročje Harasu, ki ga na klop posadí.)

Tell (se prikaže vrhi skale).

Poznadeš strelca,

Nikar ne išči družega! Svobodno

So koč, varna je nedolžnost pred

Teboj, dežele tlačil več ne bodeš.

(Zgine. Ljudstvo skupaj vre.)

Stisi (prileti).

Kaj je? Kaj se je tukaj dogodilo?

Arm garta.

Namestnika probola je pušica.

Ljudjé.

Kogá probola je?

(Nekoliko svatov prileti, nekoliko jih je še na klancu, muzika se glasi.)

Rudolf.

Uteče kri

Mu. S pota! Pomagajte! Urno za
Morivcem. — Tako moraš tu umreti,
Zgubljeni mož; al hotel nisi moje
Svaritve slušati!

Stisi.

Za Boga, tu

Leží uže ves bled i trd!

Mnogo ljudi.

Kdo ga

Ustrelil je?

Rudolf.

Al mar je ljudstvo besno,
Da muziko moritvi dela? Tiho!

(Muzika naglo utihne; ljudstvo skupaj vre.)

Gospod namestnik, govorite, če
Vam je mogoče. — Al mi nemate
Nič poročiti?

(Gesler z roko daja znamenja ter jih strastno ponavlja, ker ga
nobeden ne umé.)

Kam naj idem? V Kiznaht?
Ne morem vas umeti. — Ne bodíte
Nevoljni. — Ne skrbite za posvetno!
Skrbite, da se z Bogom spravite.

(Vsi svatje stojé krog umirajočega, pa nobenemu se ne smili.)

Stisi.

Kakó bledí! — Zdaj zdaj umirati
Začnè. Okó mu je že obsteklelo.

Armgartha (vzdigne otroka).

Otroci, lejte, kak trinog umira!

Rudolf.

O žene, ali ste brez srca v prsih,
Da pasete očí na grozi tej?
Na pomoč! — Ali nihče ne pomore,
Da mu potegnem iz srcá pušico?

Žene (se umikajo).

Al mé bi njega se dotaknole,
Ki ga je vdaril Bog?

Rudolf.

Prokletje in
Poguba vam!

(Potegne meč.)

Stisi (popade ga za roko).

Gospod, predrznote se!
Zdaj ima konec vaše gospodarstvo.
Trinog je mrtev. Sile več nobene
Ne trpimo. Svobodni smo ljudjé.

Vsi (hrupno).

Svobodna je dežela!

Rudolf.

Ali je

Do tega prišlo? Sta pokorščina
I strah vas tako hitro zapustila?

(Oroženim hlapcem, ki prileté.)

Poglejte tu moritev, grozno djanje,
Ki se je dogodilo. — Ni pomoči —
Zastonj morivca bilo bi loviti.
Nas peče druga skrb. — Le urno v Kiznaht,
Da kralju obvarujemo trdnjavo!
Raztrgane so v tem trenutji vse
Vezí dolžnost in reda, na zvestobo
Nobenega se ni zanašati.

(Odide z orožniki; šest usmiljenih bratov nastopi.)

Armgartha.

Poglejte, bratje vsmiljeni gredó.

Stisi.

Na pir se črni vrani zbirajo.

Usmiljeni bratje.

(stopijo v polkrogu pred mrliča, ter z globocim glasom
zapojo).

V človeka naglo plane smrt,
I nič odloga mu ne daje;

Sred pota mu postelje prt,
Pri polni mizi ga popade.
Pripravljen al ne, brez upora,
Pred groznega sodnika mora!

(Ko se ponavljate poslednje vrstici, pade zagrinjalo.)

Peto djanje.

Prvi prizor.

Javni trg pri Altorfu.

Zadaj na desnej trdnjava Urnska brzdavnica še z odri, kakor v tretjem prizoru prvega djanja, na levej razgled na gore, na kterih grmade goré. Dan se zaznava; iz različnih krajev se čuje zvonjenje.

Ruodi, Kuoni, Verni, mojster kamnar in mnogo družih kmetov, tudi žen in detet.

Ruodi.

Al vidite grmade po planinah?

Kamnar.

Al čujete zvonove za lesovjem?

Ruodi.

Prognani so sovražniki.

Kamnar.

Trdnjave

Premagane.

Ruodi.

In mi v deželi urnskej
Trpeli bi na svojej zemlji še
Trinogov grad? Al osvobodimo
Poslednji same sebe?

Kamnar.

Jarem stal bi
Postavljen našej sužnosti? Urá!
Razsujmo ga!

Vsi.

Razsujmo ga, razsujmo!

Ruodi.

Kje je Bik urnski?

Urnski Bik.

Tukaj sem. Kaj je?

Ruodi.

Hitite v goro, zatrobite v rog,
Da krepko se razlega z gore v goro,
Da jeka po pečinah se budi,
Gorjance naglo v dole skliče!

(Urnski Bik odide.)

Valter Firšt (pride).

Stojte,

Prijatli! Stojte! Nemamo novic
Še z Untervaldskega, še ne iz Švica;
Poslancev čakajmo.

Ruodi.

Kaj bi čakali?

Trinog je mrtev, dan svobodi je
Napočil.

Kamnar.

Al niso nam poslanke
Goreče te grmade po planinah?

Ruodi.

Le sem možjé in žene! Na trdnjavo
Planíte! Polomite odre! V prah
Z oboki! Porušíte stene! Naj
Na kamnu kamén ne ostane!

Kamnar.

Skupaj,
Zidarji! Mi zidali smo trdnjavo,
Mi lahko jo poderemo!

Vsi.

Urá!

Podirajmo!

(Planejo od vsih strani na trdnjavo.)

Valter Firšt.

Podirajo! Ne morem jim braníti.

Melhtal in Baumgarten prideta.

Melhtal.

Kaj? Al trdnjava še stójí? V pepelu
Je sarnski grad in Rosberg je razdjan.

Valter Firšt.

Ste vi dospeli, Melhtal? Ste prinesli
Nam svobodo? Povejte, ali so
Sovražniki prognani iz dežele?

Melhtal (objame ga).

Dežela je očiščena. Radujte
Se, stari oče! V tem trenutji ni
Trinoga v Švicu več nobenega.

Valter Firšt.

Povejte, kako vzeli ste gradove?

Melhtal.

Z junaškim vzel pogumom sarnski grad
Je Rudenc. Prešnjo noč sem planol jaz
Na Rosberg. — Ali, čujte, kaj se je
Zgodilo. Ko smo iz gradú iztepli
Sovražnike, veseli ga zažgali,
Ko je že plamen proti nebu švigal,
Pritekel Dithelm, Geslerjev, je sluga,
Kričal, da v ognji je Bruneška Berta.

Valter Firšt.

Pravični Bog!

(Bruna z odra na tla butajo.)

Melhtal.

Namestnik je ukazal
Skrivaj zapreti jo. Srdito kviško

Je planol Rudenc. — Čuli smo že bruna
 I stebre pokati in žalostno
 Iz dima kričati ubožico.

Valter Firšt.

Al ste oteli jo?

Melhtal.

Potreba bilo
 Je urnosti, poguma! Ako bil
 Bi on le plemič naš, ne bili bi
 Zastavili življenja; ali on
 Zaveznik bil je naš, in spoštovala
 Je Berta narod. — Toraj smo življenje
 Zastavili, v goreči grad planoli.

Valter Firšt.

Al ste oteli jo?

Melhtal.

Da. Jaz in Rudenc
 Sva nesla jo na rokah iz požara,
 Za nama réskala so žarna bruna.
 I zdaj, ko bila je oteta ona
 In je oči povzdignola k nebesom,
 Pritisnol plemič me je na srcé,
 Molčé sva sklenola zavezo trdno,
 Ki utrdila se v plamenu je,
 Ki ne raztrga je nobena moč.

Valter Firšt.

Pa kje je Landenberg?

Melhtal.

Tam za gorami.

Jaz nisem kriv, da je odnesel zdrave

Oči, ker mi oslepil je očeta.

Za njim sem tekel in ujel beguna,

Očetu sem ga treščil pred nogé.

Že bliskal se nad glavo mu je meč,

Le starca slepega usmiljenje

Sprosilo mu je mili dar življenja.

Prisegel je na viteško poštenje,

Da nikdar se ne vrne; mož beseda

Ostane, čutil našo je rokó.

Valter Firšt.

O blagor vam, ker niste zmage čiste

S krvjó oskrunili!

Otroci (tékajo z odrovimi podrtinami mimo).

Prostost! Svoboda!

(Urnski rog krepko poje.)

Valter Firšt.

Kak je vesel ta dan! Pomnoli bodo

Otroci ga na stare svoje dni.

(Deklice prinesejo klobuk na drogu, ljudstvo skupaj vre.)

Ruodi.

Al vidite klobuk, ki morali

Smo se mu klanjati?

Baumgarten.
Kaj ž njim počnemo?

Valter Firšt.

O Bog! moj vnuk je stal pod tem klobukom!

Več ljudi.

Raztrgajte ostanek samosilja!
Na ogenj ž njim!

Valter Firšt.

Nikar! shranimo ga!

Trinogom biti moral je orodje,
Naj bo svobodi večno znamenje!

(Možjé, žene in deteta vsi vprek v polkrogu stojé in sedé na
brunih razrušenega odra.)

Melhtal.

Zavezniki, na razvalinah krutih
Trinogov zbrani, slavno dovršili
Smo danes, kar prisegli smo v Trebišču!

Valter Firšt.

Začeto delo je, končano ni;
Potreba nam poguma je in zloge;
Ker, verjemíte, kralj ne bo odlašal,
Nad nami maščeval se bode zarad
Namestnikove smrti, silo skušal
Prognance pripeljati spet nazaj.

Melhtal.

Naj pride z vojskinimi četami!

Domačega sovražnika smo strli,
Zunanjemu so bramba naše prsi.

Ruodi.

V deželo malo le sotesk drži,
S telesi svojimi jih zagradišo.

Baumgarten.

Nas vežejo najtrdneje vezí,
Njegovih bojnih trum se ne bojimo.

Reselman in Staufaher prideta.

Reselman (pristopivši).

Neskončno modra, strašna božja sodba!

Kmetje.

Kaj je?

Reselman.

O, v kakih časih živimo!

Valter Firšt.

Povejte, kaj je? — Verner, vi ste prišli?
Kaj dobrega?

Kmetje.

Kaj je?

Reselman.

O, čujte in

Strmíte!

Staufaher.

Umorili so cesarja.

Valter Firšt.

Pravični Bog!

(Kmetje hrupno obsipajo Staufaherja.)

Vsi.

Cesarja umorili!

Cesarja! Poslušajte!

Melhtal.

Ni mogoče!

Od kod je došlo oznanilo vam?

Staufaher.

Resnica je. Pri Bruku je poginol
Kralj Albert pod morivčevo rokó. —
Povedal mi je Ivan Miler iz
Schafhausna, mož, ki se mu sme verjeti.

Valter Firšt.

Kdo drznol se je grozne hudobije?

Staufaher.

Še grozniša je, če povém imé
Morivčevo, umoril ga njegov
Bratranec je, vojvoda Ivan švabski.

Melhtal.

Kaj zapeljalo ga je h kraljemoru?

Staufaher.

Njegovo dedino mu zadržaval
Je cesar, akoravno za njo ga
Nadlegal je, ljudje so govorili,

Da hoče si jo pridržati, za-njo
 Mu dati palico vladičino.
 Naj bo že, kakor hoče, mladi mož
 Poslušal je hudobni svèt tovaršev
 In sklenol s plemenitim Eschenbahom
 In Tegerfeldnom, z Vartom ino Palmom,
 Ker našel ni pravice, maščevati
 Se z lastno roko nad cesarjem svojim.

Valter Firšt.

Povejte, kak izvršil je to grozo?

Staufaher.

Iz grada badenskega jahal kralj
 Na dvor je v Renfeld, tje spremljála sta
 Oba ga kneza Leopold in Ivan
 In mnogo plemenitih velikašev,
 I ko dospeli so na reko Rajso,
 Kjer potnike prevažajo brodniki,
 Na ladijo stopili so morivci,
 Ločili spremljevalce od cesarja.
 Potem, ko jahal je čez njivo kralj —
 Pripovedujejo, da stalo je
 V paganskih časih tam veliko mesto. —
 I stal pred njim uže je slavni Habsburg,
 Cesarske hiše starodavna zibel. —
 Zaból mu v vrat je nož vojvoda Ivan
 I Palm porinol v drób mu sulico,
 Precepil z mečem Eschenbah mu glavo,
 Da pal je in poginol v svojej krvi,

Od svojih i na svojem umorjen.
 Na družem bregu gledali moritev
 So vitezi, ločila jih je reka,
 Kričali so, v pomoč mu niso mogli.
 Na poti je sedela beračica,
 V naročji njenem kralj je dušo pustil.

Melhtal.

In tako moral rano je umreti,
 Ker lakom hotel sam je vse imeti!

Staufaher.

Neznan se širi po deželi strah,
 Soteske med gorami so zaprte,
 Vsak stan na straži je na svojih mejah,
 Še stari Tigur je zatvoril vrata,
 Ki stala trideset so let odprta.
 Morivcev se bojijo, maščevavci
 So jim trepèt, prokletstva strašno šibo
 Je vzela v roko ogerska kraljica,
 Osorna Neža, ki usmiljenja
 Ne nosi v prsih spola nežnega,
 Z morivci vred zatreti hoče ves
 Njih rod, otroke, vnuke ino hlapce
 In zmléti célo kamne njih gradov,
 Da se maščuje zarad smrti kralja
 Očeta. Zarotila se je, da
 Rodove cele pošlje v jamo za
 Očetom, da se skoplje v vročej krvi.

Melhtal.

Ne znate, kam utekli so morivci?

Staufaher.

Na pet strani po petih cestah
Pobegnoli so brzo po moritvi,
Da se nikoli več ne snidejo. —
Pripovedujejo, da skriva se
Vojvoda Ivan po planinah.

Valter Firšt.

Grozno

Zločinstvo jim sadú rodilo ni!
Osveta ne rodi sadú! Le sebi
Je strahovita hrana, kri tekoča,
Moritev jo redí in groza siti.

Staufaher.

Morivci iz moritve nemajo
Dobička; mi pa blagodarni sad
Krvave hudobije trgamo
Z nedolžno roko, ker velicega
Strahú smo oproščeni: mrtev je
Svobodi najsrдитеji sovražnik;
Pripoveduje se, da žezlo vzame
Se hiši habsburške in drugej dade;
Država hoče svobodno volitev.

Valter Firšt in več družih.

Kaj govoré?

Staufaher.

Največ glasov imá
Grof Luksenburški.

Valter Firšt.

Blagor nam, da smo
Ostali zvesti nemškemu cesarstvu,
Sedaj pravice smemo se nadjati!

Staufaher.

Gospodu novemu bo treba hrabrih
Prijetlov, branil nas bo Avstrije.

(Kmetje se objemajo.)

Cerkvenec z državnim poslancem.

Cerkvenec.

Tu naši so častitljivi župani.

Reselman in več družih.

Cerkvenec, kaj je?

Cerkvenec.

Pismo to prinesel

Državni je poslanec.

Vsi (Valter Firštu).

Odpečati

Naj se, beríte ga.

Valter Firšt (bere).

„Možém razbornim

„Na Urnskem, v Švicu i na Untervaldskem

„Pozdrav, kraljeva milost i vse dobro!

„Udova carica Elizabeta.“

Mnogo glasov.

Kaj méni cesarica? Konec vlade
Je njene.

Valter Firšt (bere).

„V prevelikej žalosti
„Zarad krvave smrti svojega
„Gospoda mislim zvesto še na staro
„Zvestobo in ljubezen Švicarjev.“

Melhtal.

V srečnejih dneh ni tega mislila.

Reselman.

Molčite! Poslušajmo!

Valter Firšt (bere).

„Nadjam se,
„Da studi zvestemu se narodu.
„Zločinstvo hudodelnikov prokletih;
„Zatoraj pričakujem od dežele,
„Da v pripomoč v ničem ne bo morivcem,
„In da potrudi se i poskrbí,
„Da izročé se maščevavnej roki,
„Ljubezni, milosti se spominjaje,
„Ki jo prijemala od stare hiše
„Je Rudolfove.“

Mnogo glasov.

Milosti, ljubezni!

Staufaher.

Prejemali smo milost od očeta;
 Pa kaj prejeli smo od sina? Ali
 Je nam potrdil našo svobodo,
 Kar so pred njim storili vsi cesarji?
 Je bil pravičen nam sodnik? Je bil
 Preganjanej nedolžnosti zavetnik?
 Je hotel sle poslušati, ki smo
 V britkosti in nadlogi k njemu jih
 Poslali? Nič ni storil, célo nič.
 Ko ne bi bili izkopali se
 Sami s pogumnim djanjem iz nadlog,
 Ne bili bi mu srca omečili. —
 I njemu mi bi še hvaležni bili?
 Hvaležnosti sejali ni po teh dolih.
 Stal je visoko, lahko bil bi oče
 Narodu, ali tega hotel ni.
 Imel na srcu je le skrb za svoje.
 Sedaj žalujejo za njim naj oni,
 Ki so koristna jim njegova dela.

Valter Firšt.

Nikar ne veselimo se njegove
 Nesreče, ne spominjajmo se zdaj
 Krivic njegovih. Bog nas tega vari!
 Al tudi ni spodobno in dostojno,
 Da maščevali bi se zaradi smrti
 Njegove, ki nam storil nikdar ni
 Nič dobrega, in preganjáli one,
 Ki užalili niso nas nikdár.

Ljubezen hoče biti dar svoboden;
 Smrt razvezuje vsiljene dolžnosti!
 — Mi darovali njemu smo zadosti.

Melhtal.

Naj v tihej izbi joka cesarica
 I toži nebu grenke bolečine,
 Poglejte, k ravno temu nebu narod,
 Otet iz britkih sil, roké vzdiguje. —
 Kdor če z očesa ljudstvu solze žeti,
 Z ljubeznijo mu srca mora greti.

(Državni poslanec odide.)

Staufaher.

Kje pa je Tell? da njega z nami bi
 Ne bilo, ki prižgal je luč svobodi?
 On storil je največ, največ prebil.
 V njegovo hišo zdaj se napotimo
 I blagor, blagor rešniku vskliknimo.

(Vsi odidejo.)

—————→

Drugi prizor.

V Tellovej veži.

Na ognjišču gori ogenj. Skoz odprta vrata se vidi na pros

Hedviga. Valter. Viljem.

Hedviga.

Otroka ljuba, danes pridejo
Naš oče! Živi so i svobodni,
In svobodni smo vsi! Naš oče
Oteli so deželo.

Valter.

Mama, bil

Sem pričo tudi jaz. Pa tudi mene
Ne smete zabiti. Za glavo mi
Je šlo, ko merili so oče na-me,
Pa nič se nisem bal.

Hedviga (objame ga).

Da, spet si moj!

Rodila sem te dvakrat! Dvakrat za-te
Trpela sem porodne bolečine!
Prebila sem — obá, obá sta moja!
In danes vrne mili oče se!

Mnih (prišedši na vrata).

Viljem.

Lej, mati, tam stoji pobožen brat,
Gotovo te darú poprosi.

Hedviga.

Pelji

Ga noter v izbo, da ga pogostimo,
Naj zna, da prišel je v veselo hišo.

(Gre v hišo, pa se kmalo vrne s kupo v roci.)

Viljem (mnihu).

Stopite bliže, dobri mož! da vam
Postreže mati.

Valter,

Okrepíte se,

Počijte, mož, da boste mogli dalje.

Mnih (z mračnim licem, plahim očesom).

Kje sem? Povejte mi, na kterej zemlji?

Valter.

Ste pot zgrešili, da ne veste tega?

Mož, vi ste v Birglenu, na urnskej zemlji,
Od kodar gre se v šehensko dolino.

Mnih (Hedvigi, ki se je vrnola).

Al ste sami? Al gospodarja ni
Domá?

Hedviga.

Ne, ni ga, pričakujemo

Ga ravno. — Kaj vam je, podobni niste
Človeku, ki donaša blagor. — Ali
Bodíte, kar si bode, tu vzemíte!
Potrebni ste.

(Ponudi mu čašo.)

Mnih.

Čeravno koprní

Srce mi po krepčalu, ne dotaknem
Se kupe, dokler ne pritrdite —

Hedviga.

Ne dotikujte se obleke moje,
I ne tiščíte v mé, če hočete,
Da vas poslušam.

Mnih.

Pri plamenu tem,

Ki žari tukaj gostoljubno se,
Pri drazih glavah vaših detet, ki
Se ju dotikam —

(Zgrabi otroka.)

Hedviga.

Mož, kaj mislite?

Od detet! Mnih vi niste! Niste ne!
V obleki tacej mir prebiva, v vašem
Obličji ni mirú.

Mnih.

Pod svitlim solncem

Stvarí nesrečneje od mene ni.

Hedviga,

Nesreča močno k srcu govori,
Al vaš pogled zapira dušo mi.

Valter (poskoči).

O mati! oče!

(Letí iz veže.)

Hedviga.

Mili Bog!

Viljem (leti iz veže).

Ah, oče!

Valter (zunaj).

Domá si zopet!

Viljem (zunaj).

Oče, ljubi oče!

Tell (zunaj).

Domá sem zopet. — Kje so naša mati?

(Stopijo v vežo.)

Valter.

Na pragu tu stoji, ne more dalje;

Trepeče zbog strahú in radosti.

Tell.

O Hedviga! otrokom mojim mati!

Bog je pomagal — nas ne bo več ločil

Nobèn trinog.

Hedviga (objame ga).

O Tell, Tell, kako me

Za tebe je bolelo srce!

(Mnih pazljivo posluša.)

Tell.

Zdaj

Se znebi bolečin, vesela bodi.

Domá sem zopet! To je moja hiša!

Stojím na svojem zopet.

Viljem.

Oče, kje

Pa ste pustili lok? ga nemate?

Tell.

Ne boš ga videl več; na svetem kraji

Je shranjen, lovcu več ne bode rabil.

Hedviga.

O Tell! Tell!

(Umakne se in spusti njegovo roko.)

Tell.

Kaj te straši, ljuba žena?

Hedviga,

Kakó — kakó se vrnil si? Ta roka —

Al se je smem dotaknoti? — Moj Bog!

Tell (prisrčno in pogumno).

Branila vas, otela je deželo;

Dvigujem k nebu s dobro jo vestjó.

(Mnih se naglo zgane, Tell ga zapazi.)

Kdo je ta mnih?

Hedviga.

Ah, zabila sem ga!

Govori ti ž njim, mene ga je groza.

Mnih (se bliža).

Al vi ste Tell? Ste ustrelili vi

Namestnika?

Tell.

Da, jaz sem Tell in tega
Nobenemu človeku ne tajím.

Mnih.

Vi, vi tedaj ste Tell? Ah božja roka
Me pripeljala je pod vašo streho.

Tell (z očmi ga meri).

Vi niste mnih! Kdo ste?

Mnih.

Vi ste ubili

Namestnika, ki vam je delal zlo,
Jaz tudi sem ubil sovražnika,
Ki kratil mi pravico je. — Bil je
Sovražnik vaš in moj. — Deželo njega
Sem osvobodil.

Tell (se zgane in umakne).

Vi ste — groza, groza!

— Otroka! Pojdita, o pojdita!

Premila žena! Pojdi, pojdi strani!

Gorje! Vi ste —

Hedviga.

Moj Bog, kdo je?

Tell.

Ne prašaj!

Le pojdite! Otroka tega čuti

Ne smeta. — Beži daleč preč od hiše. —

Ne smeš pod eno streho biti ž njim.

Hedviga.

Gorjé mi, kaj je? Pojdita, otroka!

(Odide z dečkoma.)

Tell (mnihu).

Al vi ste vojvoda avstrijski! Vi!

Al vi ste umorili svojega

Gospoda, strica in cesarja!

Ivan Paricida.

Ker

Mi dedino uzel je.

Tell.

Svojega

Cesarja, strica ste ubili! In vas

Še zemlja nosi! Vam še solnce sije!

Paricida.

Al poslušajte me. —

Tell.

Kri stričeva,

Cesarjeva drži se vaših rok. —

Kakó ste smeli v čisto mojo hišo?

Kakó ste smeli svoj obraz odkriti

Poštenemu človeku, gostoljubja

Zahtevati?

Paricida.

Od vas sem nadjal se

Usmiljenja; tud vi ste maščevali

Se nad sovražnikom.

Tell.

Gorjé vam! Kako

Krvavo zlobo strastnega pohlepa
 Po lastnej slavi smete strinjati
 S pravično brambo gnjevnega očeta?
 Ste varovali mila deteta?
 Branili doma svojega svetinje?
 Ste svojim ohranili luč življenja?
 -- Vzdigujem k nebu čiste svoje roke,
 Preklinjam vas in črno vaše djanje,
 Za maščevanje tirjala je mene
 Narava, vi ste oskrunili jo. —
 Nikakor nisem vam enak. — Vi ste morili,
 Jaz branil sem, kar mi je najmileje.

Paricida.

Me pahate od sebe, da obupam?

Tell.

Ko z vami govorim, trepečem groze
 Preč! Nastopíte strahovito pot!
 Ne skrunite pohištva, kjer nedolžnost
 Prebiva!

Paricida (se okrene k odhodu).

Jaz ne morem, nečem več
 Živéti!

Tell,

Vender se mi smilite!
 O Bog nebeški! tako mladi ste

I tako plemenitega rodú;
 Rudolfa, mojega cesarja vnuk
 Stojí ubežen tu na mojem pragu
 Prosé usmiljenja proklet, proganjan
 Morivec.

(Pokrije obraz.)

Paricida.

O da jokati bi mogli,
 Jokali zarad moje bi nesreče,
 Prestrašne, grozne, jaz sem — bil sem knez. —
 Iskala smehljajoča me je sreča,
 Zavrgle so jo previsoke želje.
 Zavist razjela mi je srcē. Gledal
 Sem Leopolda, strica mladega
 V sijajnej slavi vladajočega.
 Pa mene, njemu ravnorodnega,
 Držali v strahu so, ko sužnika. —

Tell.

Vaš stric je moral dobro vas poznati,
 Da ni izročil zemelj vam in ljudstva!
 Vi sami z naglim, divjim, besnim djanjem
 Ste živa priča, da je modro storil. —
 Kje so krvavi vaši pomagači?

Paricida.

Tam, kamor gnala jih je huda vest;
 Od té nasrečne zgodbe nisem videl
 Nikogar več.

Tell.

Al veste, da proganja
Prokletje vas? Prijatelj vas ne sme
Pod streho vzeti, vrag sme vas ubiti.

Paricida.

Zató ogibljem vsake ceste se;
Na prag nobene kočé si ne upam —
Po divjih goščah in puščavah bredem,
Po gorah klatim se, sam sebi strah,
In lastnega obličja vstrašim se,
Ko v kacej ga studenčini ugledam.
Če imate usmiljeno srcé —

(Poklekne prednj.

Tell (obrne se od njega).

Vstanite!

Paricida.

Ne, doklèr mi ne podaste
V pomoč roké.

Tell.

Al morem vam pomoči?
Vstaníte! — Grozno je zločinstvo vaše,
— Al človek ste — in jaz sem tudi človek;
Od Tella naj ne ide nihče brez
Tolažbe. — Kar je moč, storím.

Paricida (skoči na noge ter ga strastno za roko zgrabi).

O Tell!

Rešíte dušo mi, da ne obupa!

Tell.

Pustite mojo roko. — Morate
Od tod. — Zasačili bi tukaj vas,
Nobeden roke bi za vas ne vzdignol.
Kam ste se namenili? Kje mirú
Poiščete?

Paricida.

Ah, vem-li?

Tell.

Poslušajte,
Kaj mi je Bog na misel dal. Potujte
V deželo laško, v sveto Rimsko mesto,
Tam k nogam papežu pokleknite,
Spovejte se in spokorite dušo.

Paricida.

Pa morda izročí me maščevavcu?

Tell.

Kar on stori, od Boga je, trpíte.

Paricida.

Pa kako pridem v nepoznano zemljo?
Neznana mi je pot, pridružiti
Ne upam družim se popotnikom.

Tell.

Povem vam pota, dobro pazite!
Spustite se na reko Rajso tje,
Kjer v brzem teku izmed gor bobní.

Paricida (se prestraši).

Na reko Rajso? Ni šumela o
Moritvi?

Tell.

Poleg brezden pot drži
In mnogo tam razpél stoji
V spomín popotnikom, ki so jih plazi
Zagreblí.

Paricida.

Strah me ni strahov natornih,
Ko tarem grozne srčne bolečine.

Tell.

Pokleknite pred slehernim razpelom,
Kesaje hudobijo pokorite. —
In ako niso vas požrli grozni
Propadi, ako vam z ledenih gor
Nevihita prizanesla je, stopíte
Na most, ki v meglo ga zavija pena,
Če ni podrł pod vašim grehom se
In ako čezinj srečno prišli ste,
Odprejo vam se črna skalna vrata. —
Tu vlada vedna noč — stopite skozi
Ta vrata in pred vami se razgrne
Vesel, prijazen dol — al urno urno
Tu mimo morate koračiti,
Kjer biva mir, ne smete se muditi.

Paricida.

O Rudolf! Rudolf! Ded kraljevi! Kako
Na tvojo zemljo stopil je tvoj vnuk!

Tell.

Potem navkreber obrnite se,
Na visočino svetega Gotharda,
Kjer večna so jezera, ktera polni
Dež izpod neba. Tam se poslovite
Z deželo nemško, druga urna reka
Popelje vas na ravno laško zemljo,
Ki je obljubljena dežela vam. —
(Mnogo rogov zatrobi pastirsko pesem)
Glasovi! Urno preč od tod!

Hedviga (prileti).

Tell, kje si?

Naš oče gre! In ž njim v veselej družbi
Zavezniki so vsi.

Paricida (zakrije obraz).

Gorjé, Gorjé!

Med srečnimi ne smem prebivati.

Tell.

Okrepi tega moža, ljuba žena;
Obilo mu daruj, ker dolga je
Njegova pot i prenočišča mu
Ne dá nobeden. Hiti! Bližajo se.

Hedviga.

Kdo je ta mož?

Téll.

Ne prašaj, in ko pojde,
Od njega preč očí obrni, da
Ne vidiš, kam ga pelje pot njegova !

Paricída stopi naglo k Tellu, ali on mu z roko pomigne in
odide. Ko sta oba, vsaki na svojo stran odšla, promeni se
obzorišče in vidi se v

zadnjem prizoru

vsa dolina pred Tellovo hišo in griči, ki jo obdajajo. Veliko
kmetov se bliža, nekteri čez visoko brv čez Šehen. Prvi so
Valter Firšt z obema dečkoma, Melhtal in Staufaher, drugi za
njimi. Ko se prikaže Tell, vsi veselo vskliknejo.

Vsi.

Bog živi Tella, strelca, rešitelja !

(Ko prvi Tella obsipajo in objemajo, pristopita Rudenc in
Berta, on objema kmete, ona objame Hedvigo. Vsi molče,
le muzika se glasi z griča. Ko utihne, stopi Berta v sredo.)

Berta.

Rojaki in zavezniki ! v zavezo
Vzemíte mene, prvo blaženko,
Ki varstvo našla je v svobodnej zemlji.
Pravice svoje hrabrim vašim rokam
Izročam; al me boste varovali,
Branili kakor svojo državljanko ?

Kmetje.

S krvjó in blagom !

Berta.

Tedaj svojo roko

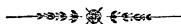
Podajam v zakon temu-le mladenču!

Možú svobodnemu svobodna deva!

Rudenc.

Prost je vsak hlapec inoj od tega dneva.

(Muzika se naglo oglasi; zagrinjalo pade.)

Izpravki in popravki.

Stran	16	vrsta	9	konjstvo dirja sem — beri:	dirja sem konjica.
"	25	"	25	malovarji	" podajači.
"	26	"	3	malovarjema	" podajačema.
"	30	"	9	Pazimo	" Pozor.
"	41	"		zadnja — na snežnikih	" po snežnikih.
"	50	"		predzadnja — na gorah	" po gorah.
"	50	"		zadnja — ožjem	" ožem.
"	53	"	18	Ko lastne	" No lastne.
"	54	"	9	Se giblje	" Se krasno giblje.
"	56	"	23	v svobodnih gozdih	" v gozdih svobodnih.
"	58	"	15	Pa milo	" Da milo.
"	72	"	4	Kal	" Kaj
"	73	"	9	Sedel ne	" Sedel na.
"	107	"	13	nepazeč	" nepazé.
"	120	"	24	Kam da	" Kam naj.
"	122	"		zadnja — iclj	" cilj.
"	134	"	23	(Odideta)	" (Odide.)
"	135	"	11	V kalu	" V kali.
"	140	"	13	okleniti	" uklenoti.
"	143	"	2	oklenjen	" uklenjen.